

Epätasa-arvoa urheilusivuilla

Helsingin Sanomien urheilusivujen analysointia

Antti Honkanen

Opinnäytetyö

2011

<p>Tekijä tai tekijät Antti Honkanen</p>	<p>Aloitusvuosi 2007</p>
<p>Raportin nimi Epätasa-arvoa urheilusivuilla Helsingin Sanomien urheilusivujen analysointia</p>	<p>Sivu- ja liitesivumäärä 52 + 3</p>
<p>Opettajat tai ohjaajat Miisa Jääskeläinen</p>	
<p>Opinnäytetyössä tutkittiin kahden viikon aikana, kuinka paljon ja miten naisurheilijoista kirjoitettiin Helsingin Sanomissa verrattaessa miesurheilijoihin. Lisäksi työssä etsittiin syitä näihin kirjoitusmääriin ja -tapoihin. Tavoitteena oli saada tietoa siitä, miksi naisurheilijat saavat vähemmän palstatilaa Helsingin Sanomien urheilusivuilla kuin miesurheilijat.</p> <p>Tutkimus tehtiin painottaen feministisen urheilututkimuksen näkökulmaa. Tällaisessa tutkimuksessa tarkastellaan sukupuolen merkitystä urheilussa. Aikaisemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta voidaan sanoa, että syitä naisurheilijoiden uutispimentoon urheilusivuilla ovat esimerkiksi urheilumaailman vanhat ja konservatiiviset olettamukset, miesten ylivalta alalla, suomalaisten naisten huono menestyminen kansainvälisessä joukkueurheilussa ja lukijoiden vähäinen kiinnostuminen naisurheilijoista.</p> <p>Työ toteutettiin pääosin elo-syyskuun aikana vuonna 2011. Suurin osa kirjoitustyöstä tehtiin syyskuussa 2011.</p> <p>Työn keskeiset teemat, kuten urheilujournalismi, on esitelty työn alussa. Tutkimus oli pääosin laadullinen, mutta joukossa oli myös määrällisiä menetelmiä muistuttavia tutkimustapoja. Tutkimuksessa tarkasteltiin, kuinka paljon ja kuinka suurta tilaa käyttäen Helsingin Sanomat kirjoitti nais- ja miesurheilijoista ja kirjoitettiinko lehdessä enemmän yksilö- vai joukkuelajeista. Lisäksi yhtä naisurheilijalehtiartikkelia analysoitiin lähemmin. Tutkimusta varten tehtiin myös kysely, johon vastanneiden viiden suomalaisen sanomalehden urheilutoimituksen esimiehen ja Urheilutoimittajain liiton pääsihteerin ajatukset on esitelty työssä.</p> <p>Tutkimustuloksista selvisi, että Helsingin Sanomien urheilusivuilla naisurheilijoista kirjoitettiin vähän verrattaessa miehiin, ja naisurheilijoista kirjoitetut jutut olivat usein lyhyitä urheilu-uutisia. Etenkin naisjoukkueurheilusta kirjoitettiin todella vähän.</p> <p>Muun muassa vanhojen tapojen muuttaminen, sanomalehtitekstien viihteellistyminen ja alalle tulevat naisvaikuttajat voisivat lisätä naisurheilijoiden mediahuomiota tulevaisuudessa.</p>	
<p>Asiasanat urheilujournalismi, naistutkimus, sanomalehdet, tasa-arvo</p>	

<p>Authors Antti Honkanen</p>	<p>Group or year of entry 2007</p>
<p>The title of thesis Inequality on the sports pages Analyzing the sports pages of <i>Helsingin Sanomat</i></p>	<p>Number of pages and appendices 52 + 3</p>
<p>Supervisor(s) Miisa Jääskeläinen</p>	
<p>The aim of the thesis has been to examine how much and what type of articles are written about female athletes compared to male ones in the Finnish newspaper <i>Helsingin Sanomat</i>. The research material used in the study was collected from <i>Helsingin Sanomat</i> during a two-week time period. In addition, the goal of the study was to seek explanations and reasons for these volumes and patterns. The aim was to find out why female athletes receive less column space in this publication than do male athletes.</p> <p>The study was done from the perspective of a feminist sport study and it reviews the importance of gender in sports. Previous studies have shown that there are many reasons for keeping female athletes “in the dark” on the sports pages. The world of sport has many old and conservative traditions, men dominate the field, Finnish women have fared poorly in international team sports and readers are in general not that interested in female athletes.</p> <p>The thesis was mainly done during August and September in 2011. Most of the writing was completed in the latter month.</p> <p>Essential themes, such as sports journalism, are presented at the beginning of the work. The research was mainly qualitative, but some quantitative research was also utilized. The research was made numerically by counting the number and column space given to female athletes in <i>Helsingin Sanomat</i>. It also compared the amount of articles regarding individual and team sports. In addition, one female athlete article was analysed in more detail. One part of the thesis was a questionnaire, which was introduced to five sports delivery managers and the General Secretary of the Finnish Sportswriters’ Association.</p> <p>The results of the study showed that far fewer sport articles are written about female athletes than about male ones. It was also shown that articles about women are often quite short, especially ones about women’s team sports.</p> <p>Still, it can be said that changing old habits and beliefs could raise media attention regarding female athletes in the future.</p>	
<p>Key words sports journalism, women's studies, newspapers, equality</p>	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Viitekehys	3
2.1 Urheilujournalismi suomalaisissa sanomalehdissä.....	4
2.2 Suomalainen urheilujournalismi sanomalehdissä nykyään	6
2.3 Naisurheilijat suomalaisissa sanomalehdissä	8
3 Aineisto ja menetelmät	11
3.1 Tutkimuskysymys, menetelmävalinnat ja hypoteesi.....	11
3.2 Tekstien purkaminen määriksi ja sisällönanalyysin aineisto	12
3.3 Kysely asiantuntijoille.....	15
3.4 Feministisen urheilututkimusteorian soveltaminen tutkimukseeni.....	18
4 Analyysin tulokset	20
4.1 Naisurheilijoista kirjoitetaan vähän	20
4.2 Naisurheilijat eivät saa tilaa.....	22
4.3 Yksilölajit enemmistönä naisurheilussa.....	24
4.4 Artikkelin sisällönanalyysi	25
4.5 Kyselyn satoa.....	29
4.6 Johtopäätöksiä työn tuloksista	34
4.6.1 Historialliset seikat urheilujournalismin painolastina.....	35
4.6.2 Lehtikirjoittelun tasa-arvoistumiseen vaikuttaneet tekijät	36
4.6.3 Syitä naisurheilijoista kirjoitetun journalismin nykytilaan.....	37
4.6.4 Urheilijanaisista uutisoinnin tulevaisuus sanomalehdissä.....	41
5 Opinnäytetyön pohdintaa	45
5.1 Mahdolliset jatkotutkimukset.....	46
5.2 Mitä opin?	47
Lähteet	49
Liitteet.....	53
Liite 1. Urheilusivujen toimituspäälliköille lähetetty sähköpostiviesti.....	53
Liite 2. Juttujen lajittelu sukupuolen ja urheilulajityypin mukaan	54
Liite 3. Artikkelin: Vaatimaton luonnonlahjakkuus	55

1 Johdanto

Naisista kertova urheilujournalismi on melko vähäistä suurissa suomalaisissa sanomalehdissä. Naiset urheilevat miltei yhtä paljon kuin miehet, ja suomalainen yhteiskunta on sukupuolisesti tasa-arvoistunut aino harppauksin viime vuosikymmeninä. Kuitenkin suomalaisten sanomalehtien urheiluosiot täyttyvät lähes pelkästään miesurheilijoista kertovilla jutuilla. Lisäksi naisurheilutoimittajien määrä sanomalehdissä on miesurheilutoimittajiin suhteutettuna pieni.

Naiset saavat vähemmän palstatilaa suurten sanomalehtiemme urheilusivuilla kuin miehet. Lisäksi urheilutoimittajat ja -päättäjät ovat enimmäkseen miehiä. Urheilussa vuodatetaan hikeä, verta ja jopa kyyneleitä. Miksi näin suosittu aiheen ytimeen on naisten hankala päästä?

Siksi halusinkin tutkia, kuinka paljon Suomen suurin sanomalehti, Helsingin Sanomat, panostaa naisurheilijoista kertovaan journalismiin, urheilullahan on suomalaisessa lehdistössä vankka asema. Tarkoituksena on siis luoda kuva Helsingin Sanomien naisurheilijoista kertovasta journalismista. Haluan myös selvittää, miksi naisurheilijoista kirjoitettavan journalismin tila on Helsingin Sanomissa sellainen kuin se on. Sivutarkoituksena on tuottaa mahdollisia kehitysideoita siitä, miten naisurheilijoista saataisiin enemmän juttuja suuriin suomalaisiin sanomalehtiin.

Urheilujournalismia esiintyy nykyään monenlaisissa medioissa: lehdissä, radiossa, televisiossa ja internetissä. Opinnäytetyössäni keskityn kuitenkin pääosin vain Helsingin Sanomien urheilujournalismiin, jota tarkastelen feministisen urheilututkimuksen näkökulmasta.

Tutkimukseni tavoitteena on herättää ihmiset kiinnostumaan, miksi Helsingin Sanomien urheilusivut keskittyvät vieläkin niin voimakkaasti miesurheilijoihin. Haluan, että ihmiset huomaavat, että sukupuolista epätasa-arvoa esiintyy yhä yhdellä median eniten seuraamista yhteiskunnan osa-alueista ja levikkimäärältään Suomen suurimmassa sanomalehdessä. Kun esittelen syitä tällaiseen epätasa-arvoon, on ihmisten helpompi ymmärtää asiaa ja vaikuttaa siihen.

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää suomalaisten sanomalehtien urheilutoimitusten suhtautumista nykytilanteeseen. Haluan lisäksi kertoa, miksi tällaiseen tilanteeseen on ajautettu, miten tilanne ilmenee, miten tilannetta voitaisiin muuttaa ja mihin suuntaan se kenties muuttuu.

2 Viitekehys

Olen aina ollut suuri urheilun ystävä. Seuraan lukuisia eri urheilulajeja, lukuisista eri medioista. Helsingin Sanomien urheiluosio on tullut minulle tutuksi jo alakouluikäisenä, mutta olen usein tietoisesti jättänyt lukematta naisurheilijoita koskevat lehtijutut. Tällainen lukematta jättäminen on sujunut suhteellisen kivuttomasti, sillä niin vähän naisurheilijat saavat tilaa Helsingin Sanomien urheilusivuilla. Siksi onkin perin mielenkiintoista tutkia aihetta, joka on ollut jo vuosia silmieni alla, mutta johon en ole aikaisemmin katsettani liiemmin tarkentanut.

Työni aihepiiri tuli minulle tutuksi jo pari vuotta sitten. Tein vuonna 2009 HAAGA-HELIAn ammattikorkeakoulun kurssilla kuvitteellisen opinnäytetyön suunnitelman, jossa käsiteltiin naisurheilijoiden saaman palstatilan vähyyttä suomalaisissa sanomalehdissä. Tuossa harjoitustyössä otin vertailuun Iltasanomien ja Iltalehden printtilehden urheilusivut, sillä tuollainen vertailututkimus on hyvin klassinen ja helppo tapa havainnoida eri lehtien eroavaisuuksia. Opinnäytetyöhöni otin kuitenkin tutkimuskohteekseni ainoastaan Helsingin Sanomien urheilusivut, sillä näin työstäni ei tulisi liian laaja ja pystyisin silti hyvin vertailemaan eri sukupuolisten urheilijoiden saamaa palstatilaa Suomen suurimmassa sanomalehdessä.

Olin siis saanut aiheeseeni kipinän jo pari vuotta sitten. Kipinä ehti tukahtua pariin otteeseen, kun suunnittelin toteuttavani toisenlaisen opinnäytetyön ryhmätyönä. Kun tiimityönä tehtävän produktiivisen opinnäytetyön suunnitelmat kariutuivat kahteen otteeseen, päätin, että teen työni aiheesta, joka minua kiinnostaa, mutta ei ole minulle tarpeeksi tuttu.

Tutkimuksen, joka on toteutettu feministisen urheilututkimuksen näkö- ja lukukulmasta, viitekehystenä toimivat tutkimani Helsingin Sanomien urheilujutut, muutama aiheesta tehty tutkimus, lukuisat kirjat, internetlähteet ja kysely, jonka tein suomalaisten sanomalehtien urheilusivujen esimiehille ja Urheilutoimittajain liiton pääsihteerille.

Viitekehykseni muokkautui jatkuvasti opinnäytetyöprosessin aikana, kun tutustuin yhä paremmin minulle ennestään jokseenkin tuntemattomaan aihekokonaisuuteen. Olen

käyttänyt aineistoni lähteinä monia feministisiä urheilututkimuksia. Nämä tutkimukset ovat toimineet ikään kuin työni teoreettisina silmälaseina, joiden läpi katsomalla olen analysoinut tutkimuskohteitani. Feministisessä urheilututkimuksessa tutkitaan, mitä merkitystä sukupuolella on urheilussa. Suomen yksi tunnetuimmista tutkijoista feministisen urheilututkimuksen saralla on liikuntatieteiden lisensiaatti ja yhteiskuntatieteiden maisteri Riitta Pirinen. Hänen kirjoittamansa tutkimukset ja akateeminen väitöskirjansa *Urheileva nainen* lehtiteksteissä (2006) ovat muodostaneet rungon työni teoreettiselle viitekehykselle yhdessä Seppo Pänkäläisen kirjoittaman *Suomalainen urheilujournalismi* (1998) -kirjan kanssa.

2.1 Urheilujournalismi suomalaisissa sanomalehdissä

Urheilujournalismi on osa tiedotusvälineiden tuotantojen kokonaisuutta, ja se eroaa monilta ominaisuuksiltaan selkeästi muusta journalismista. Urheilujournalismi voi auttaa hahmottamaan urheilun ja yhteiskunnan välisiä kytkeitä sekä toisaalta yhteiskunnallisia tekijöitä urheilussa itsessään. Urheilujournalismin tärkeimpänä tehtävänä voidaan yhä pitää sitä, että urheilutoimittajat raportoivat yleisölle urheiluaiheista ja tapahtumista. (Rowe 2001, teoksessa Itkonen, Ilmanen, Matilainen & Jaskari 2008, 25.)

Verkkosivuilla www.sanomalehdet.fi puolestaan kuvataan painetun sanomalehden kriteereiksi maksullisuus, ilmestyminen vähintään kerran viikossa, tarkastettu levikki sekä monipuolinen ja ajankohtainen sisältö.

Urheilujournalismilla on pitkät perinteet Suomessa, sillä jo 1800-luvun lopulla alkoivat urheilun parissa toimineet henkilöt luoda Suomeen urheilun erikoislehdistöä, koska he halusivat luoda urheilusta myönteisesti puhuvia äänitorvia. Aluksi tiedonvälityksestä pitivät huolen urheilujärjestöjen omat viestimet, esimerkiksi järjestölehdet. Ensimmäisten urheilulehtien tarkoitus oli esitellä yleisölle erilaisia lajeja ja niiden sääntöjä, sillä urheilu ei ollut vielä tunnettua Suomessa. (Pänkäläinen, 1998, 13.)

Vuonna 1898 sai alkunsa ensimmäinen yhä ilmestyvä suomenkielinen urheilulehti, joka oli silloiselta nimeltään Suomen Urheilulehti. Kyseinen lehti on maailman toiseksi vanhin edelleen ilmestyvä urheilulehti. Tuohon aikaan urheilutoimittajat olivat poikkeuksetta itsekin urheiluaktiiveja, jotka rekrytoivat mielellään urheilijaystäviään toimittajiksi.

Suomalaisen urheilujournalismin perusteiden luomisessa Suomen Urheilulehdellä, nykyiseltä nimeltään Urheilulehdellä, oli erittäin keskeinen osa. (Pänkäläinen 1998, 5, 13.)

Moni Suomen Urheilulehdessä työskennellyt toimittaja siirtyi pikkuhiljaa päivälehdistön pariin ja alkoi vahvistaa urheilun asemaa sanomalehdistössä. Muun muassa toimittaja Sulo Kolkka siirtyi Urheilulehdestä Helsingin Sanomiin ja täten lisäsi urheilu-uutisointia uudessa työpaikassaan. Urheilujutuista alkoi tulla valistus- ja sääntötekstien sijaan yhä uutismaisempia. Hufvudstadsbladet palkkasi ensimmäisen urheilutoimittajansa vuonna 1902. Urheilutoimituksia alkoi syntyä suomalaisissa sanomalehdissä kuitenkin vasta 1920-luvun loppupuolella. (Arponen, 1998, 55; Pänkäläinen 1998, 5, 13.)

Suomalaisten menestyminen kansainvälisissä urheilukisoissa vuonna 1923 lisäsi roimasti urheilujournalismin kysyntää Suomessa. Myös Urheilulehti alkoi suuntautua yhä uutismaisemmaksi, kun sen päätoimittajaksi ryhtyi vuonna 1923 tunnettu yleisurheilija Martti Jukola. Tämä patrioottinen suomalaisen urheilujournalismin uranuurtaja ei juuri ymmärtänyt urheilevia naisia, mikä vaikutti vuosikymmeniä monien urheilutoimittajien asenteisiin naisurheilijoita kohtaan. Tuohon aikaan urheilutoimittajat olivat lähes poikkeuksetta urheilevia miehiä. Tämä taas vaikutti siihen, että miehet keksivät suomalaisen urheilukielen, josta tuli perin miehistä, isänmaallista ja tunnepitoista. (Pänkäläinen, 1998, 5–6, 13, 21, 23.)

Urheilutoimittajien kerho, joka on nykyisin nimeltään Urheilutoimittajain liitto, perustettiin vuonna 1931. Liiton syntyminen merkitsi urheilutoimittajien ammattikunnan järjestäytymistä. Kerhon ensimmäinen puheenjohtaja oli, kukas muukaan kuin Martti Jukola. Hän oli muista urheilutoimittajista poiketen korkeasti koulutettu, sillä hänellä oli tohtorin tutkinto. (Arponen, 1998, 55–56.)

Päätoimiset urheilutoimittajat vaikuttivat tuohon aikaan pääosin Helsingin seudulla ja he tulivat urheilujärjestelmän sisältä. Ei ollut mitenkään poikkeavaa, että itse kisoissa urheilleet toimittajat kirjoittivat ja kuvasivat urheilusuoritteidensa välissä lehtijuttunsa. Päätoimisia urheilutoimittajia alettiin palkata suomalaisiin sanomalehtiin vasta 1940-luvulla. Tällöin moni sanomalehti alkoi ilmestyä viikon jokaisena päivänä. Se merkitsi urheilu-uutisten lisääntymistä sanomalehdistössä, sillä useat kilpailut kilpailtiin viikon-

loppuisin, ja niistä uutisoitiin sitten maanantaina lehdissä. Vuoden 1952 Helsingin olympialaiset lisäsivät merkittävästi tarvetta urheilulehdistölle. Samanlainen vaikutus suomalaisen urheilujournalismiin on ollut myöhemmin monilla muillakin olympialaisilla. (Pänkäläinen, 1998, 5, 25, 13–14.)

Suomalaisten vapaa-aika lisääntyi merkittävästi 1960–1970-luvuilla. Sodan jälkeen urheilujournalismi eli nousukauttaan ja ihmisten lisääntynyt vapaa-aika kasvatti edelleen urheilusivujen paksuutta. Koska kysyntää riitti, alkoi urheilujournalismi pirstaloitua ja keskittyä yhä tarkemmin urheilun eri osa-alueisiin. Tästä syystä Suomeen alkoi syntyä pienemmille kohdeyleisölle suunnattuja erikoistuneita lajilehtiä, harrastelehtiä, liikunnan ammatti- ja yleislehtiä sekä lehtiä, jotka sivusivat jollain tavalla liikuntaa tai urheilua. (Pänkäläinen 1998, 14.)

Suomalainen päivälehdistö on suhtautunut suopeasti urheiluun ja sillä on ollut vankka asema suomalaisessa elämässä. Tästä syystä Suomeen ei ole ollut helppoa juurruttaa Euroopassa yleistä viikkolehti-perinnettä. Tällaisia moneen urheilulajiin keskittyviä urheilulehtiä ovat kerran viikossa ilmestyvä Urheilulehti ja Veikkaaja. Sen sijaan urheilulehtien rinnalle on viime vuosikymmeninä syntynyt paljon tiettyihin lajeihin keskittyviä harrastelehtiä. (Pänkäläinen, 1998, 13, 21.)

2.2 Suomalainen urheilujournalismi sanomalehdissä nykyään

Vuoden 2011 kevään jääkiekon maailmanmestaruus sai Suomen sekaisin viikkokausiksi. Suurin sopan hämmentäjä tässä tapauksessa taisi olla media, joka hehkutti välineissään niin Mikael Granlundin kuin Pasi Nurmisenkin ilmaveivejä, mahtavaa loppuottelua ja kyseenalaisia voitonjuhlia vielä kesähelteillä. Maailmanmestaruudesta kirjoitettiin, koska valtamediaa kiinnostaa urheilu, joka on muuttunut yhä kaupallisemmaksi ja viihteellisemmäksi. Jo kesän 2011 lopussa Mikael Granlund voitiin bongata erilaisista televisio-mainoksista ja missi-lööpeistä. Samalla urheilujournalismin keskeiset tehtävät, kuten urheilijakritiikki ja yleisön informoiminen, on kuitenkin onnistuttu säilyttämään. (Pänkäläinen, 1998, 6.)

Tutkimusyritys Sponsor Insight Finland Oy julkaisi 2.3.2011 tutkimuksen, jonka mukaan suomalaiset ovat erittäin kiinnostuneita jääkiekosta, mäkihypyistä, yleisurheilusta,

hiihdosta sekä formula 1:stä. Urheilutoimittajat pyrkivätkin kirjoittamaan paljon lajeista, joissa suomalaiset pärjäävät, sillä niistä ihmiset haluavat lukea. Usein puhutaan, että suomalaiset ovat urheiluhullu kansa, mutta esimerkiksi MTV3:n urheilutoimittaja Antti Haajanen on sanonut: ”Myytti siitä, että suomalaiset ovat urheiluhullua kansaa, ei pidä paikkaansa vaan suomalaiset ovat menestyshullua kansaa, niin kuin varmaan monet muutkin kansat.” (Kivinummi, 2010.)

Urheilumedia keskittyy nykyään enimmäkseen miesten huippu-urheiluun, joka on hyvin tuotteistettua. Huippu-urheilukisoja katsoessa ei voi välttyä sponsoreiden logoilta, sillä taloudellisen voiton tavoittelu on osa huippu-urheilua. Voidaan puhua urheilutuotteen, median ja sponsoreiden kolmiyhteydestä, jossa rahalla on suurempi valta kuin vielä parikymmentä vuotta sitten. (Itkonen ym. 2008, 36.)

Urheilujournalismi on nykyisin lähellä viihdejournalismia johtuen sen helppotajuisuudesta ja dramaattisuudesta verrattaessa moniin muihin journalismin alueisiin. Dramaattisuus ilmenee varsinkin urheilutoimittajien käyttämässä suomenkielessä, jossa herkutellaan erilaisilla vertauksilla ja liioitellaan surutta. Tietyillä sanavalinnoilla urheilutoimittaja yrittää tehdä urheilusta merkittävämpää kuin se itse asiassa on. (Pänkäläinen, 1998, 20–21.)

Urheilujournalismin keskeiset teemat ovat säilyneet pitkään, sillä yhä edelleen urheilujuutuista on tunnistettavissa sankarihakuisuus, kilpailumyönteisyys ja uskollisuus kansan suosikkilajeille. (Pänkäläinen, 1998, 6.)

Urheilutoimittajalle on tyypillistä käyttää selostuksissaan kliseisiä ylisanoja, liioittelua, isänmaallista hekumointia, tunnepitoisia purkauksia ja ilmauksia, jotka välillä johtavat kyseenalaisiin päätelmiin ja irrottavat urheilun tai urheilijan jopa asiayhteydestään. Tällaista puhetta kutsutaan metakieleksi, joka ei ole enää arkikielen rajoissa vääristyneiden suhteidensa ja yleistystensä takia. Lisäksi urheilulla on yhä vieläkin me-henkeä nostattava voima. (Pänkäläinen, 1998, 21.)

Pänkäläinen (1998, 6, 48) sanoo, että urheilun kaavamaisuuden ja yksinkertaisuuden takia myös sitä seuraava urheilujournalismi on usein kaavamaista ja urheilun toimijoihin

ja ideaan sitoutunutta. Kaavamaisuudesta on syytetty muun muassa urheilutoimittajien alhaista koulutustasoa. Liikuntasosiologian emeritusprofessori Kalevi Heinilä on Pänkäläisen (1998, 6) mukaan esittänyt urheilun suurtahtumiin liittyvän kaavan, joka menee aikajärjestyksessä näin:

1. Urheilutoimittajat luovat odotuksia menestymisestä.
2. Urheilutoimittajat vahvistavat odotuksia.
3. Kilpailussa urheilutoimittajat toteavat, miten kävi.
4. Urheilutoimittajat selittävät, miksi näin kävi.
5. Lopuksi tapahtuneen käsittelyssä pidetään taukoa, jotta yleisö ei kyllästyisi.

Aluksi suomalaisista sanomalehdistä vain iltapäivälehdet pyrkivät rikkomaan tätä kaavaa nostamalla urheilutapahtumasta esille myös yksityiskohtia tai yksittäisiä urheilijoita. Nykyään myös seitsemänpäiväiset sanomalehdet ovat alkaneet rikkoa kaavaa. Urheilujournalismin kaavamaisuudesta ja yksinkertaisuudesta on siis ainakin osittain päästy eroon. (Pänkäläinen, 1998, 7.)

2.3 Naisurheilijat suomalaisissa sanomalehdissä

Urheilua on pidetty vuosisatoja miesten valtakuntana, jonne naisilla ei ole ollut asiaa, koska urheiluun on yhdistetty epänaismaisia ominaisuuksia, kuten voima, aggressiivisuus ja kovuus. Niiden yhdistäminen liikuntakulttuuriin on johtunut pitkälti siitä, että urheilun alkutaipaleella lajeja ja sääntöjä ovat kehittäneet vain miehet. Vaikka naisten asema niin urheilussa kuin urheilujulkisuudessaakin on huomattavasti pienempi kuin miesten, kirjoitetaan naisurheilijoista paljon tasa-arvoisemmin kuin aikoinaan. Paljon ollaan tultu eteenpäin urheilutoimittaja Martti Jukolan ajoista. Tämä suomalaisen urheilujournalismin isän kommentti vuodelta 1928 paljastaa todella paljon sen aikaisesta suhtautumisesta naisurheilijoihin. ”Naiset kuuluvat sänkykamariin, eivät olympiastadionille.” (Pänkäläinen, 1998, 5, 23.)

Jukola ei ollut yksin nuivan naiskuvansa kanssa, sillä jopa naisurheiluliitot vastustivat naisten huippu-urheilua. Moni kansalainen otaksui, että nainen tuhlaa energiaansa epä-terveelliseen ja sopimattomaan urheiluun. Moni olisi halunnut nähdä naiset kotona hoitamassa perheen kotia ja lapsia. Naisille sopiviksi urheiluharrasteiksi, ei siis kilpailumielessä, luettiin ainoastaan feminiineiksi koetut lajit, kuten voimistelu. Tällaisissa lajeissa ruumista käytettiin ja ilmaistiin esteettisesti ja käytössä oli kevyet välineet. (Pirinen, 2006, 14.)

Suomalaiset naisurheilijat alkoivat saada kuitenkin ymmärrystä kansan keskuudessa, kun he alkoivat menestyä kilpakentillä. Naisten kansainvälinen menestyminen hiihtoladuilla ja yleisurheilukentillä 1900-luvun alussa loi pohjaa naisten kilpaurheilulle Suomessa.

Toisen maailmansodan jälkeen naiset urheilivat yhä enemmän, mikä aiheutti painetta urheilutoimitusten suuntaan. 1940- ja 1950-luvuilla lehdistö alkoikin jutuissaan huomioida myös naisurheilijoita. Etenkin Työväen Urheiluliiton TUL-lehdessä uutisoitiin ahkerasti naisurheilijoista. (Laine 2000, 149–152.) Kun suomalaiset alkoivat kiinnostua yhä enemmän sukupuolisesta tasa-arvosta 1960-luvulla, oli naisurheilijoiden lopullinen läpimurtopaikka lähellä.

Aluksi Suomessa kinattiin siitä, saisiko nainen urheilla miehisissä lajeissa, kuten yleisurheilussa, ollenkaan. Kun naisten urheileminen lisääntyi, alettiin kiistellä, saisiko nainen kilpaurheilla. Kun naiset murtautuivat lopulta myös kilpaurheilukentille, alkoi polemiikki siitä, sopiiko kilpaurheilu naisen luonnolle ja fysiikalle. Suomalaisten naisurheilijoiden menestyminen ja erilaiset tasa-arvohankkeet ovat luoneet pohjaa sille, että suomalaiset naisurheilijat huomioidaan nykypäivänä lehdistössä entistä paremmin. Naisurheilijoiden aseman paraneminen kilpaurheilussa on vahvasti sidonnainen myös siihen, että naisten lajivalikoima on lisääntynyt vauhdilla. (Pirinen, 2006, 14–15.) Enää nyrkkeilevää Eva Wahlströmiä ei katsota lehtitekstissä yhtä vinoon kuin olisi katsottu vaikkapa 1980-luvun alussa. Miehiset lajit hyväksytään yhä helpommin myös naisille sopiviksi.

Tasa-arvo ei kuitenkaan toteudu urheilukentillä vieläkään täydellisesti. Vaikka suomalaisten urheiluseurojen jäsenistä miehiä on 58 prosenttia ja naisia 42 prosenttia, esiintyvät naisurheilijat harvoin ykkösuutisissa. Mediassa usein myös vähätellään naisurheilun

merkitystä. Se, että naisurheilijat saavat vähemmän tilaa mediassa kuin miesurheilijat, kertoo naisurheilun arvostuksen puutteesta verrattaessa miesten urheiluun. (Suomen Liikunta ja Urheilu ry., 2004.)

Kun kysytään, miksi urheilusivujen sisältö on usein miesvaltaista ja huippu- ja kilpaurheilijoita käsittelevää, on urheilutoimittajan vastaus usein, että se kiinnostaa eniten lukijoita (Pänkäläinen, 1998, 5). Koska urheilujournalismikin on yhä enemmän taloudellista hyödyn tavoittelua, on yksittäisen toimittajan paha ruveta kirjoittamaan aiheista, jotka kiinnostavat vain pientä osaa lukijoista. Tässä tapauksessa voidaan sanoa, että rahalla on suuri merkitys siihen, mitä lehteen painetaan.

3 Aineisto ja menetelmät

Seuraavaksi esittelen tarkemmin, mitä ja miksi valitsin tutkimukseni aineistoksi ja menetelmiksi.

3.1 Tutkimuskysymys, menetelmävalinnat ja hypoteesi

Opinnäytetyötäni tehdessä tutkimuskysymykseni vaihtui muutaman kerran. Työtä kirjoittaessa alkoi kuitenkin selvitä, että halusin kuvata tutkimustuloksillani, kuinka paljon naisurheilusta kirjoitetaan suomalaisessa pääsanomalehdessä. Halusin osoittaa todeksi olettamukseni siitä, että naisurheilijat jäävät miesurheilijoiden pimentoon Helsingin Sanomien lehtiteksteissä, ainakin palstamäärillä mitattuna. Lisäksi halusin selvittää syitä tällaiseen sukupuoliseen epätasa-arvoon.

Tutkimuskysymykseni oli pähkinänkuoressa: Millä tavalla naisurheilijoita käsitellään Helsingin Sanomien urheilusivuilla verrattaessa miesurheilijoihin? Lisäksi yritin etsiä tutkimuksessani vastauksia siihen, kuinka paljon naisurheilijoista kirjoitetaan Helsingin Sanomien urheilusivuille verrattaessa miesurheilijoihin, käsitelläänkö Helsingin Sanomien urheilusivuilla enemmän yksilö- vai joukkuelajeja, esiintyykö Helsingin Sanomien urheilusivuilla naisurheilijoita trivialisoivaa tekstiä ja mitä mieltä urheilujournalismin asiantuntijat ovat naisurheilijoiden saamasta mediahuomiosta sanomalehdissä.

Tutkimusasetelmassani halusin selvittää suomalaisen naisurheilun näkyvyyttä Helsingin Sanomien urheilusivuilla. Tutkimusmetodeina minulla oli pääosin kvalitatiivisia keinoja. Tein työssäni sisällönanalyysiä, jota tuki erilaisten urheiluajattelijoiden lukumäärien laskeminen. Tätä lukumääriin perustuvaa tutkimustapaa ei voi pienen otannan takia kutsua täysin kvantitatiiviseksi tutkimusmenetelmäksi, pikemminkin kyseessä oli sisällönanalyysin sisällä tapahtunutta numerointia. Lisäksi analysoin tarkemmin yhtä urheiluartikkelia, ja yksi tutkimusmenetelmäni oli kysely, jonka toteutin urheilujournalismin asiantuntijoilla.

Koska tarkastelin opinnäytetyöni tuloksia painottaen feministisen urheilututkimuksen lukukulmaa, on ymmärrettävää, että aineistossani oli paljon laadullista ja tulkitsevaa tutkimusta, vaikka joukkoon mahtui myös määrällistä tutkimustapaa muistuttavia me-

todeja (Ojajärvi 1998, 193–194). Keskeinen intressi feministisessä urheilututkimuksessa on tuoda esille naisten toissijaisuus urheilussa. Toissijaisuudesta tutkitaan sitä, miten sitä tuotetaan, ylläpidetään ja vahvistetaan. (Pirinen, 2006, 61.)

Tutkimukseni kohteena olleet tutkimusyksiköt olivat Helsingin Sanomien urheilusivut kahdelta viikolta (29.7.–11.8.2011). Viikot sijoittuvat loppukesään aikataulullisista syistä johtuen. Yritin tarkoituksella välttää viikkoja, joihin osuisi jotkut suuret arvokisat, sillä ne olisivat saattaneet vääristää tuloksia.

Lähtöolettamus eli hypoteesi työssäni siis oli, että miesurheilu saa selvästi enemmän pastatilaa Helsingin Sanomissa kuin naisurheilu. Hypoteesi oli syntynyt kokemuspohjalta, koska olen lukenut vuosikausia kyseistä lehteä. Tämän lähtöolettamukseni todennukaisuutta lähdin tutkimaan Helsingin Sanomien urheilusivuilta.

Helsingin Sanomat on Suomen suurin tilattava sanomalehti. Broadsheet-mallisen lehden levikki oli vuonna 2010 383 361 kappaletta ja sillä oli noin 936 000 lukijaa. (Levikintarkastus Oy, 2011). Jo vuonna 1889 perustettua lehteä julkaisee Sanoma News, joka on osa Sanoma-konsernia. Vuodesta 2010 Helsingin Sanomien vastaava päätoimittaja on ollut Mikael Pentikäinen. Helsingin Sanomien päätoimitus sijaitsee Helsingissä. Tämän poliittisesti sitoutumattoman lehden urheilutoimituksen esimiehenä toimii tätä kirjoittaessa Ari Pusa. (Helsingin Sanomat, 2011.)

Sytä, miksi halusin valita juuri Helsingin Sanomat tutkimukseni lehdeksi, olivat lehden suuri levikkimäärä ja perinteet. Uskon, että näin suuri tilaajamäärä ja todella pitkät perinteet kertovat lehden nauttimasta arvostuksesta. Lukijat tuntuvat luottavan tiukasti Helsingin Sanomien sanaan. Koska lehti oli ennestään minulle melko tuttu, oli minun helpompi miettiä, miten spesifioisin tutkimusaiheeni ja -kysymykseni. Lisäksi Helsingin Sanomien urheilutoimitus on melko suuri suomalaiseksi urheilutoimitukseksi: 12 henkilöä (Pusa, 1.9.2011). Toimituksen suuri koko kertoo siitä, että lehti haluaa panostaa myös urheilu-uutisointiin.

3.2 Tekstien purkaminen määriksi ja sisällönanalyysin aineisto

Seurasin siis kahden viikon ajan, kuinka paljon Helsingin Sanomien urheilusivut uutisoi naisurheilusta verrattuna miesurheiluun. Määrällisen laskentatavan kannalta oli helppo laskea juttujen määrä suhteutettuna miesurheilun vastaaviin lukuihin. Tarkoitukseni oli tutkia, kuinka paljon naisia marginalisoidaan urheiluteksteissä juttumäärien perusteella.

Laskentamenetelmässäni laskin ensin yhden päivän Helsingin Sanomien urheilusivujen juttumäärät. Urheilujutuiksi en laskenut mainoksia, veikkausvinkkejä enkä erilaisia tuloslistoja. Yhdeksi jutuksi laskin aina jutun, joka toimisi itsenäisesti lehtijuttuna. Tällaisella jutulla oli aina oma otsikkonsa. Tässä tapauksessa esimerkiksi Kommentti-juttutyypit jätin pois laskuista, sillä ne liittyivät vahvasti lehtijuttuun, mitä toimittaja kommentoi. Fakta- ja tausta -juttutyypit sisältyivät myös aina johonkin muuhun juttuun, eli niitäkään en taulukoinut erikseen. Omiksi jutuikseen laskin kuitenkin kolumnit ja muut mielipidetekstit, jotka toimivat itsenäisesti lehtijuttuina.

Seuraavaksi laskin, kuinka monessa lehtijutussa mainittiin pelkästään naisurheilija ja kuinka monessa mainittiin pelkästään miesurheilija. Sitten laskin jutut, joissa mainittiin molempien sukupuolen edustajia. Jos jutussa ei erikseen mainittu kumpaakaan sukupuolta, merkitsin sen tapauskohtaisesti johonkin edellisistä luokista. Eli kaikki jutut edustivat laskentamenetelmässäni toista tai molempia sukupuolia.

Koska lehtijuttujen pituudet ja esimerkiksi kuvakoot vaihtelivat, halusin selvittää, kuinka suuren osan naisurheilijat saavat urheiluosion palstatilasta. Siksi laskin karkeasti, kuinka paljon naisurheilujutut veivät palstatilaa verrattuna miesten vastaaviin. Tälläkin laskentamenetelmällä yritin selvittää, marginalisoidaanko naisurheilijoita myös heistä kirjoitettujen juttujen tilankäytöllä.

Juttujen kokolaskelmissa otin mukaan myös juttuihin liittyneet kuvat ja kuvituksen. Naisurheilujutulla tarkoitetaan tässä tilanteessa kaikkia lehden urheiluosion juttuja, joissa mainitaan naisurheilija. Jos jutussa puhuttiin sekä nais- että miesurheilijoista, lisättiin naisurheilijaa käsittelevä palstatila karkeasti arvioiden naisten saamaan kokonaistilaan. Tässäkin tapauksessa jaoin kaikki tutkimani jutut sukupuolen mukaan. Eli kaikissa jutuissa oli nais- tai miestoimija tai molemmat. Niissä harvoissa juttutyypeissä, joissa ei

esiintynyt kummankaan sukupuolen urheiluedustaja, jaoin jutun sen sukupuolen mukaan, mitä jutun pääaihe, esimerkiksi urheilutapahtuma, oli mielestäni lähempänä.

Jaoin jokaisen tutkimani Helsingin Sanomien urheilusivun 32 osaan. Tällä tarkkuudella laskin naisurheilusta kertovien juttujen viemän tilan. Lopuksi taulukoin, kuinka paljon naisurheilijoista kertovat jutut veivät prosentuaalisesti tilaa yhtenä päivänä Helsingin Sanomien urheilusivuilla. Näiden päivien viemälle tilalle laskin yhteisen prosentuaalisen keskiarvon.

Määrällisen tutkimusmetodin mukaan erottelin vielä kaikki tutkimani urheilujutut kahteen luokkaan: yksilö- ja joukkuelajeihin. Taulukoinnissa käy ilmi myös jutun urheilijan sukupuoli. Menetelmällä halusin tarkastella esimerkiksi, kirjoitetaanko miesurheilun kohdalla prosentuaalisesti enemmän joukkuelajeista kuin naisurheilussa.

Yksilölajeiksi laskin lajit, joiden perusolettamuksessa toimitaan yksin ja joiden tulokset kirjataan aina myös yksilökohtaisesti. Esimerkiksi miesten enduron kansainvälisestä joukkuekisasta kertova lehtijuttu merkittiin miesten yksilölajiksi, sillä jutussa mainittiin vain miesurheilijoita ja kyseessä oli pohjimmiltaan yksilölaji. Sen sijaan vaikkapa footbag-kisoista kertova juttu merkittiin sekä naisten että miesten yksilölajiksi, sillä jutussa mainittiin molempien sukupuolien urheilijoita ja kyseessä oli pohjimmiltaan yksilölaji.

Yhtenä laadullisen analyysin tutkimuskeinona luin kaikki naisurheilijoita käsittelevät jutut tarkasti läpi etsien seksualisoimista, ulkonäköön viittaamista ja vähättelyä, jota voisi esiintyä vaikkapa niin kutsutun työttelyn muodossa. Tällaisella laadullisen aineiston analyysillä, eli sisällönanalyysillä, halusin selvittää, sisältääkö naisurheilijoista kirjoitettavat lehtijutut itse urheilijan suorituksista ja saavutuksista sivuraiteille, vaikkapa ulkonäköön, ohjaavia sanomisia. Halusin tutkia, trivialisoidaanko naisurheilijoita sanoma-lehtiteksteissä, esimerkiksi vähättelemällä heidän suorituksiaan. (Pirinen, 2006, 41.)

Pänkäläinen (1998, 24–23) kirjoittaa, että naisurheilija hyväksytään urheilujournalismin aiheeksi, kun hän on menestyvä tai ainakin kaunis. Hän toteaa myös, että urheilun viih-teellistyessä ja esineellistyessä kasvaa naisurheilijoiden kysyntä. Pänkäläinen on varmasti oikeassa siinä, että naisurheilijasta kirjoitetaan, jos hän on menestynyt, sillä Helsingin

Sanomien urheilusivuilla keskitytään suurimmaksi osaksi kirjoittamaan kilpaurheilusta. Urheilujuttua ei kirjoiteta liiemmin miehestäkään, joka on jonkin lajin tuntematon harrastaja. Sen sijaan Pänkäläisen väite, että kaunis nainen saa enemmän huomiota urheilumedioissa, herätti mielenkiintoni, ja aloinkin tarkastella, paljonko tutkimusaineistoni naisurheilijoista kirjoitetuissa jutuissa oli viitattu henkilön ulkonäköön. Oletin kuitenkin, että tällainen ulkonäkökeskeinen kirjoittaminen ei olisi yleisessä käytössä Helsingin Sanomien urheiluosiossa.

3.3 Kysely asiantuntijoille

Koska tutkimukseni hypoteesi oli, että naisurheilu saa vain murto-osan siitä palstatilasta mitä miesurheilu, tiedustelin muutamilta suomalaisten sanomalehtien urheilutoimituksien esimiehiltä, millainen tilanne sanomalehtien naisurheilijoista kirjoittelussa vallitsee sekä kehitysideoita naisurheilujournalismin tilan parantamiseksi. Lisäksi kysyin vastaavia kysymyksiä Urheilutoimittajain liiton sihteeriltä, onhan hän toiminut vuosikymmeniä suomalaisen urheilujournalismin näköalapaikalla. Näin ollen kvalitatiivinen tutkimuskeino täytyi sisällönanalyysin lisäksi toisellakin tapaa. Tosin kyselyssäni oli myös kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään liittyvä kysymys urheilutoimittajien määrästä urheilutoimituksissa.

Kyselyn avulla sain tutkimukseeni myös käytännönläheisyyttä, jolloin pelkkiin omiin havaintoihin ja muihin lähteisiin vetoaminen sai seurakseen vastauksia asian ytimessä työskenteleviltä ammattilaisilta. Nämä kyselyni ammattilaiset valitsin, niin kuin Tuomi & Sarajärvi (2002, 87–88) teoksessaan ohjeistavat. Heidän mukaansa laadullisella tutkimuksella ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Kyse on enemmänkin siitä, että tulkinnoille annetaan syvyyttä ja kestävyyttä muun muassa kuvailemalla jotain ilmiötä tai tapahtumaa. Siksi on tärkeää, että haastateltavat tietävät tai heillä on kokemusta tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon.

Tein sähköpostitse kyselyn (liite 1), jonka kysymykset lähetin Helsingin Sanomien, Iltasanomien, Iltalehden, Aamulehden, Turun Sanomien, Kalevan, Keskisuomalaisen ja Savon Sanomien urheilutoimitusten esimiehille sekä Urheilutoimittajain liiton pääsihteerille 1.9.2011. Valitsin tutkimukseeni haastateltavaksi juuri näiden sanomalehtien

urheilutoimitusten esimiehet, sillä ne kaikki löytyivät vuoden 2010 Suomen kymmenen levikiltään suurimman sanomalehden listalta (Levikintarkastus Oy, 2011).

Päädyn toteuttamaan sähköpostikyselyn puhelinhaastattelun sijaan, sillä se oli kaikkien puhelimitse tavoittamani neljän urheilutoimituksen esimiehen ja Urheilutoimittajain liiton pääsihteerin toive. Sähköpostikysely sopi minulle mainiosti, sillä myös minulla oli kiireinen aikataulu. Tuomen & Sarajärven (2002, 76) mukaan aineenkeruumuotona kysely on haastatettuun verrattuna halvempaa ja vähemmän aikaa vievää.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää sanomalehtien urheilujournalismin näköalapaikalla työskentelevien henkilöiden mielipiteitä naisurheilijoista kirjoitettujen juttujen tilasta ja kehityssuunnista. Lähettämäni kyselyyn vastasivat viiden eri lehden urheilutoimituksen esimiehet ja Urheilutoimittajain liiton pääsihteerit. Seuraavaksi esittelen lyhyesti ne viisi lehteä, joiden urheilutoimitusten esimiehet vastasivat kyselyyni sekä Urheilutoimittajain liiton, jonne kysely myös lähetettiin. Vastanneiden esimiesten sanomalehtien urheilutoimitusten koosta ja sukupuolijakaumasta kerron lisää kappaleessa 4.5, jossa esittelen kyselyvastauksia.

Helsingin Sanomat

Vuonna 1889 perustettua, levikiltään Suomen suurinta sanomalehteä julkaisee Sanoma News, joka on osa Sanoma-konsernia. Vuonna 2010 Helsingin Sanomien levikki oli 383 361 kappaletta. Helsingissä päätoimitustansa pitävän lehden vastaava päätoimittaja on Mikael Pentikäinen. Lehden urheilutoimituksen esimiehenä toimii Ari Pusa. (Helsingin Sanomat, 2011; Levikintarkastus Oy, 2011.)

Turun Sanomat

Turussa päämajaansa pitävä Turun Sanomat perustettiin vuonna 1904. Levikiltään (107 199 kappaletta vuonna 2010) Suomen neljänneksi suurimman sanomalehden vastaava päätoimittaja on Kari Vainio. Broadsheet-mallista lehteä julkaisee TS-Yhtymä, joka on osa emoyhtiö TS-Yhtymä Oy:tä. Turun Sanomien urheilutoimituksen esimies on Kalle Virtapohja. (Levikintarkastus Oy, 2011; Turun Sanomat, 2011.)

Iltalehti

Iltalehti on vuonna 1980 perustettu, kuudesti viikossa ilmestyvä sanomalehti, jota julkaisee Kustannusosakeyhtiö Iltalehti. Helsingissä päätoimitustaan pitävää Iltalehteä myydään irtonumeroina. Iltalehti on osa Alma Media -konsernia, ja sen vastaava päätoimittaja on Kari Kivelä. Iltalehti on tabloid-kokoinen iltapäivälehti, jonka levikki vuonna 2010 oli 107 052 kappaletta. Levikiltään Iltalehti on Suomen viidenneksi suurin sanomalehti. Iltalehden urheilutoimituksen esimies on Vesa Parviainen. (Iltalehti, 2011; Levikintarkastus Oy, 2011.)

Kaleva

Vuonna 1899 perustettu Kaleva on levikiltään (78 216 kappaletta) Suomen seitsemänneksi suurin sanomalehti. Kaleva ilmestyy seitsemän kertaa viikossa. Oulussa päätoimitustaan pitävän, broadsheet-mallisen lehden päätoimittaja on Markku Mantila, ja sitä julkaisee Kaleva Oy. Kalevan urheilutoimituksen esimies on Juha Portaankorva. (Kaleva, 2011; Levikintarkastus Oy, 2011.)

Savon Sanomat

Levikkimäärältään (61 546 kappaletta) Suomen kymmeneksi suurimman sanomalehden, Savon Sanomien, päätoimittaja on Jari Tourunen. Savon Sanomat Oy kustantaa seitsemästi viikossa ilmestyvää lehteä, ja tämä kustantamo kuuluu Keskisuomalainen Oyj -konserniin. Kuopiossa pääkonttoriaan pitävän Savon Sanomien urheilutoimituksen esimies on Kari Haavisto. Lehti ilmestyy broadsheet-muodossa. (Levikintarkastus Oy, 2011; Savon Sanomat, 2011.)

Urheilutoimittajain liitto

Urheilutoimittajain liitto perustettiin vuonna 1931 Urheilutoimittajien Kerhona. Liiton puheenjohtajana toimii tällä hetkellä Helsingin Sanomien urheilutoimittaja Heikki Miettinen. Urheilutoimittajain liiton jäseneksi voidaan valita alalla toimivia lehdistön ja säh-

köisten tiedotusvälineiden urheilutoimittajia. Aluksi sillä oli vain parikymmentä jäsentä, mutta tänä päivänä heitä on jo 1414. Liiton ensimmäinen naisjäsenen kortti kirjattiin vuonna 1966 Helsingin Sanomien urheilutoimituksen Marjukka Luomalalle. Hän oli siis Suomen ensimmäinen "virallinen naisurheilutoimittaja". Naisjäsenmäärän kasvu oli pitkään hidasta; vuonna 1981 liitossa oli kahdeksan naisurheilutoimittajaa. Vuonna 1991 naisia oli 13, ja vuonna 2001 heitä oli 48. Voidaankin sanoa, että Urheilutoimittajain liiton naisjäsenten lukumäärä on kasvanut vauhdilla viimeisen kymmenen vuoden aikana, kun nykyisin naisjäseniä on jo 131. (Pohjalainen, 13.9.2011; Urheilutoimittajain liitto, 2009.)

3.4 Feministisen urheilututkimusteorian soveltaminen tutkimukseeni

Tulkitsin tutkimustuloksiani pääosin ikään kuin feministisen urheilututkimuksen silmälasien läpi. Halusin etsiä feminististen urheilututkimusteorian mukaisia merkkejä naisurheilijoiden asettamisesta sanomalehtiteksteissä toissijaiseen asemaan miesurheilijoihin nähden.

Kun etsin viitteitä naisurheilijoiden asettamista toissijaiseksi Helsingin Sanomien urheilusivuilla, kiinnitin huomioni naisurheilijoista kirjoitettujen lehtijuttujen tilojen marginalisointiin, samoin kuin Pirinen (2006, 38) tekee väitöskirjassaan. Kun laskin juttumääriä ja -tiloja, tutkin, jätetäänkö naisurheilijoista kirjoitetut lehtijutut vähemmistöön urheilusivuilla. Halusin siis selvittää, marginalisoidaanko naisurheilijoita tällä tavoin. Lisäksi halusin tarkastella, kirjoitetaanko naisjoukkueurheilijoista vähemmän kuin naisyksilöurheilijoista, kuten Pirinen (2006, 40) väitöskirjassaan toteaa.

Toisaalta halusin selvittää, trivialisoidaanko Helsingin Sanomien urheilusivujen teksteissä naisurheilijaa. Pirinen (2006, 41) tarkoittaa tällaisella trivialisoinnilla ”niitä erilaisia tekstillisiä keinoja, jotka saavat naisten urheilemisen näyttämään koomiselta, heikolta tai vähäarvoiselta.” Etsin trivialisointia kaikista tutkimusajankohtani jutuista, joissa mainittiin naisurheilija. Lopulta löysin yhden melko poikkeuksellisen, mutta trivialisointia sisältävän lehtijutun, jolle tein tarkan sisällönanalyysin. Tällä analyttisellä tutkimusmetodillani pyrin saamaan ilmiöstä kuvauksen tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 105). Yritin etsiä kaikista lukemistani naisurheilijoista kirjoitetuista jutuista yhteisiä ja toistuvia piirteitä. Tällainen representaatioiden toistumi-

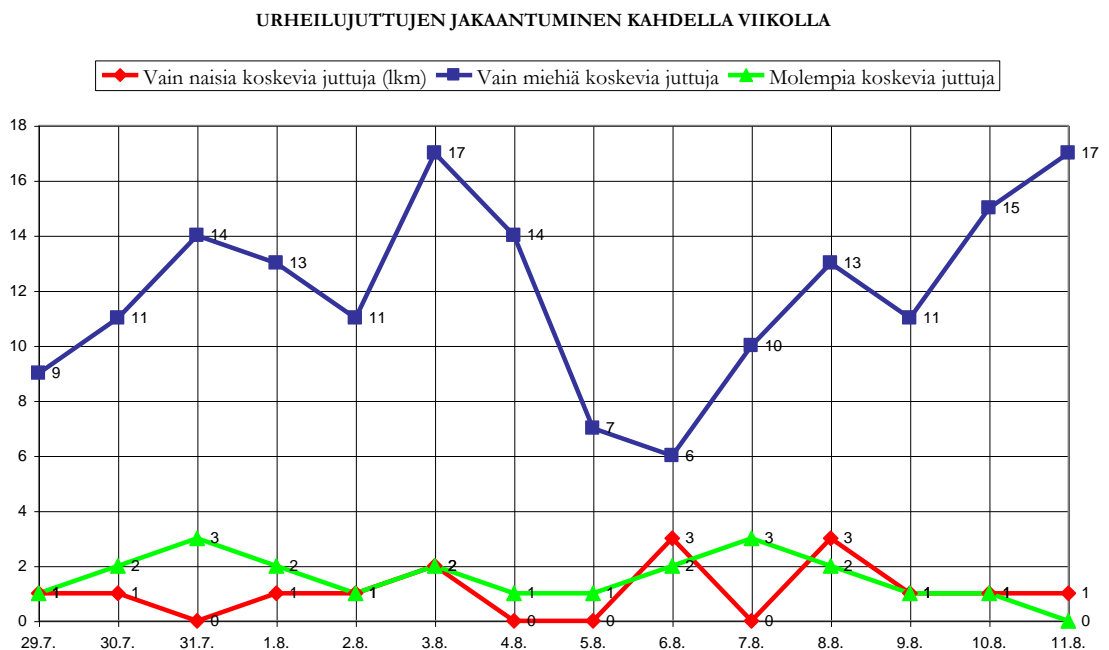
en tarkastelu voi paljastaa esimerkiksi toimittajien käyttämää yleistä puhetapaa naisten ulkonäöstä. Toistuvien representaatioiden myötä asiat muuttuvat helposti puheessa niin normaaleiksi, ettei kukaan enää kiinnitä huomiota tai kritisoi esimerkiksi sitä tapaa, miten naisten ulkonäöstä kirjoitetaan. Jos lukijan huomio keskittyy toimittajan representaatiotyylin vuoksi vain naisurheilijan ulkonäköön, jäävät urheilijan suoritukset ja saavutukset helposti pimentoon. (Pirinen, 2006, 59.)

Kyselylläni halusin selvittää urheilutoimitusten ammattilaisten suhtautumista naisurheilijoihin ja myös naisurheilutoimittajiin. Halusin tutkia myönnetäänkö urheilutoimituksissa naisurheilijoiden kohtaama marginalisointi urheilusivuilla, ja onko alan ammattilaisilla kehitysideoita tällaisen sukupuolisen epätasa-arvon poistamiseen.

4 Analyysin tulokset

Olen jakanut tutkimustulokset kuuden eri alaotsikon alle. Ensiksi esittelen lukumäärällisiä tuloksiani kolmen alaotsikon alla, seuraavaksi paljastan sisällönanalyysissä saadut tulokset, sitten kerron kyselyyni vastanneiden asiantuntijoiden vastauksia ja lopuksi kokoan johtopäätöksiä tuloksille. Työn tulosten johtopäätöksiä ryhmittää vielä neljä alalukua. Koska lukumäärien laskennassa käytetyn aineiston koko on niin rajattu ja pieni, ei sen pohjalta voi tehdä kovinkaan laajoja yleistyksiä edes Helsingin Sanomien urheilusivujen koostumuksesta, eikä tutkimusmenetelmää voida kutsua taulukoinniksi. Kuitenkin, kun tuloksia tarkastellaan yhdessä sisällönanalyysin, kyselyjen ja aihetta sivuavan kirjallisuuden kanssa, voidaan tutkimuksestani tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä Helsingin Sanomien urheilusivuista.

4.1 Naisurheilijoista kirjoitetaan vähän

Kuvio 1. Urheilujuttujen jakaantuminen sukupuolen mukaan Helsingin Sanomien urheilusivuilla kahden viikon aikana

Kuten oheisesta taulukosta nähdään, ei naisurheilijoista kirjoitettuja juttuja juuri löytynyt Helsingin Sanomien urheiluosiosta aikavälillä 29.7.–11.8.2011. Päivämäärät ovat taulukossa x-akselilla ja lukumäärät y-akselilla. Urheilujuttuja oli urheilusivuilla laskenta-

tyyllilläni kasaten keskimäärin 14,64 päivässä. Niistä pelkästään naisurheilijoita käsitteleviä juttuja oli keskimäärin 1,07, pelkkiä miehiä käsitteleviä juttuja keskimäärin 12 ja molempia sukupuolia käsitteleviä juttuja oli keskimäärin 1,57 päivässä. Juttuja, joissa käsiteltiin naisia, oli yhteensä keskimäärin päivässä 2,64. Tämä merkitsee, että ainoastaan naisurheilijoista kertovia juttuja oli noin 7,3 prosenttia (15 kappaletta) kaikista urheilu-jutuista (205 kappaletta). Vain miehistä kertovia urheilujuttuja oli päivässä 82 prosenttia (168 kappaletta), kun taas molempia sukupuolia käsitteleviä urheilujuttuja oli tutkimus-aikana 10,7 prosenttia (22 kappaletta) Helsingin Sanomien urheiluosion jutuista. Jutut, joissa mainittiin nainen, muodostivat siis noin 18 prosenttia päivässä koko urheiluosion juttumäärästä.

URHEILUOSION JUTTujen JAKAANTUMINEN ERI PÄIVILLE JA NAISURHEILJOIDEN SAAMA TILA JUTTUKOKOJEN MUKAAN (%)

Pvm.	Urheilujuttuja	Naisista	Miehistä	Molemmista	Tila (%)
29.7.2011	11	1	9	1	1,56
30.7.2011	14	1	11	2	19,05
31.7.2011	17	0	14	3	1,42
1.8.2011	16	1	13	2	4,48
2.8.2011	14	1	11	1	9,26
3.8.2011	21	2	17	2	3,25
4.8.2011	15	0	14	1	1,67
5.8.2011	8	0	7	1	4,69
6.8.2011	11	3	6	2	25
7.8.2011	13	0	10	3	10
8.8.2011	18	3	13	2	25
9.8.2011	13	1	11	1	5,56
10.8.2011	16	1	15	1	2,5
11.8.2011	18	1	17	0	0,91
Yhteensä	205	15	168	22	
Ka.	14,64	1,07	12	1,57	8,17

Kuvio 2. Urheilujuttujen jakaantuminen ja naisurheilijoiden saama tila

Seurantajaksollani siis naisista kirjoitettiin todella vähän verrattaessa miehiin. Molempia sukupuolia käsitteleviä juttujakin oli enemmän kuin pelkästään naisia käsitteleviä juttuja. Tutkimustulos osoittaa, kuten ennustinkin, että miesurheilijat hallitsivat Helsingin Sanomien urheilusivuja seurantajaksolla. Etsimääni selvää sukupuolesta johtuvaa marginalisointia on siis havaittavissa, kun miesurheilija on edelleen Helsingin Sanomien urheilujuttujen päättähti naisten jäädessä selkeästi sivustaseuraaajan rooliin.

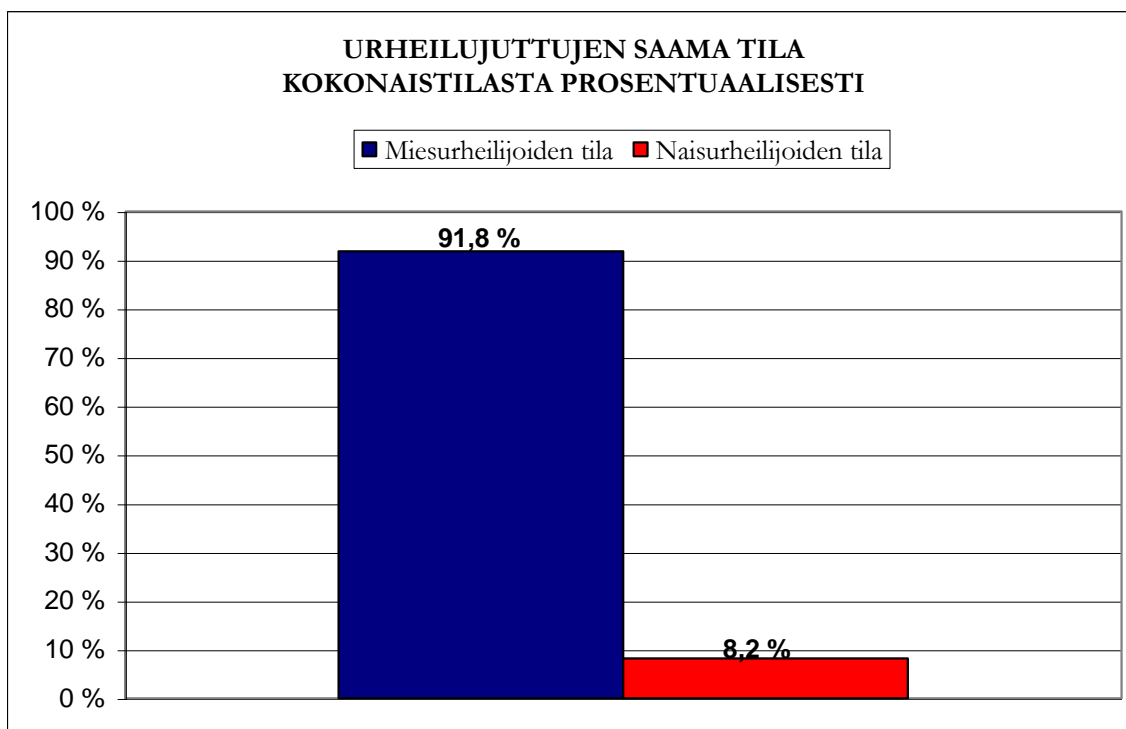
Juttuja, joissa ei ilmaistu selkeästi, kumman sukupuolen urheilijasta kirjoitetaan, oli tutkimuksessani muutama. Yksi oli Lontoon vuoden 2012 olympialaisia käsittelevä pikku-uutinen, jonka merkitsin molempien sukupuolten jutuksi, sillä olympialaisissa urheilevat niin naiset kuin miehetkin. Näin ollen juttu ei ainakaan vaikuttanut nais- ja miesurheilijoiden saaman juttumäärän väliseen suhteeseen. Karrikoidun päätöksen tein myös ravi-tapahtuman reportaasille, jossa oli haastateltu yhtä miesravivaikuttajaa. Jutun luokka ohjautui sen perusteella, kumman sukupuolen urheilijoiden tapahtumasta oli kyse. Koska vieressä olleessa ravijutussa puhuttiin ainoastaan miesraviohjastajista, kategorioin jutun miesurheilijoista kertovaksi jutuksi. Näin kärjistäen tutkimuksessani ei ollut juttua, jonka toimijana tai toimijoina ei olisi ollut kummankaan sukupuolen edustajaa.

Toinen esimerkki jutusta, jossa oli vaikea päättää, kumpaa urheilijaa juttu edustaa, oli naishiihtäjän miesvalmentajaa käsittelevä uutinen. Merkitsin jutun kuitenkin naisurheilijakategoriaan kuuluvaksi, sillä sen keskeisenä toimijana oli lopulta juuri tuo naishiihtäjä, joka oli muutenkin jutun ainoa urheilija.

Tein tällaista tutkimustulosten kärjistämistä helpottaakseni taulukointiani. Kärjistäminen lisää tutkimukseni virhemarginaalia ja antaa kuvan, että kaikki Helsingin Sanomien urheilusivujen jutut koskisivat nais- tai miessukupuolta. Koska tällaisia lehtijuttuja, joissa sukupuolinen määrittely oli hankalaa, oli verrattain todella vähän, olivat vaikutukset etsimiini tutkimustuloksiin kuitenkin marginaalisen pienet.

4.2 Naisurheilijat eivät saa tilaa

Koska urheilujuttujen lukumäärä ei kerro, kuinka paljon juttu vie tilaa, laskin kahden viikon tilamäärien keskiarvon. Tähän tilamäärään laskettiin siis kaikki ne tekstit, kuvat ja grafiikat, joita naisurheilijat saivat Helsingin Sanomien urheilusivuilla 29.7.–11.8.2011.

Kuvio 3. Mies- ja naisurheilijoiden saama tila urheiluosion kokonaistilaan suhteutettuna

Tämä pylväskaavio osoittaa, kuinka naisurheilijoiden saama palstatila jäi tutkimusaikavälilläni keskimäärin ainoastaan 8,2 prosenttiin Helsingin Sanomien urheilusivujen juttujen kokonaismäärästä. Miesten jutuille siunaantui tilaa keskimäärin 91,8 prosenttia.

Kun naisurheilijoiden saama tila on prosentuaalisesti yli kaksi kertaa pienempi kuin heistä kertovien juttujen lukumäärä, voidaan kärjistäen sanoa, että naisista kirjoitetaan vähän alle viidesosa kokonaisjutuista ja nämä jutut vievät alle kymmenyksen tilaa kaikista Helsingin Sanomien urheilusivujen jutuista. Naisurheilijoista siis kirjoitetaan vähän, ja heistä kirjoitetut jutut ovat monesti lyhyitä urheilu-uutisia.

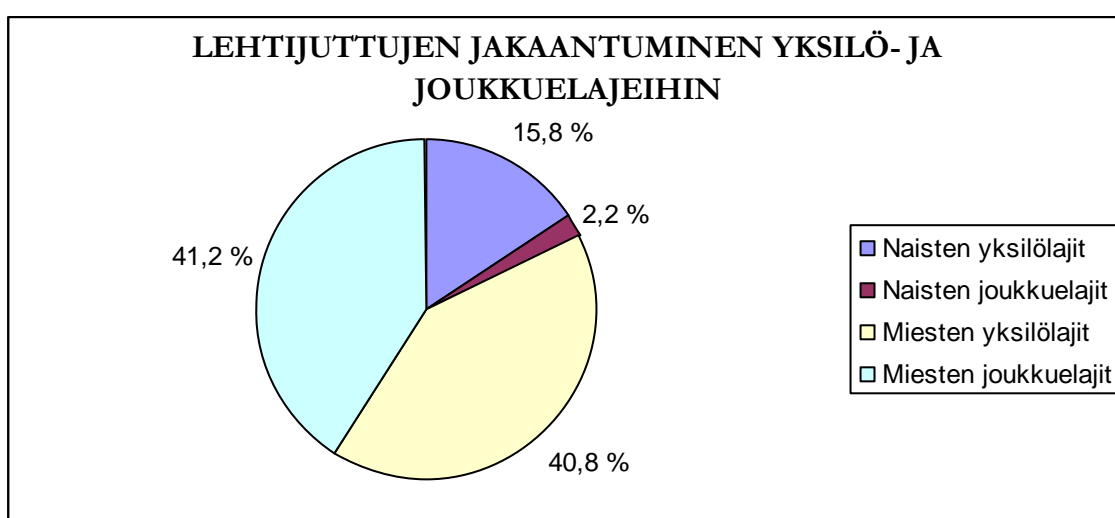
Naisurheilijan jääminen sanomalehtien urheilusivujen sukupuolihierarkiassa toiseksi on näytetty toteen monissa eri feministisissä urheilututkimuksissa. Tulokseni tilankäytöstä olivat hyvin samanlaisia kuin esimerkiksi liikuntatieteiden lisensiaatti ja yhteiskuntatieteiden maisteri Riitta Pirinen on saanut feministisissä urheilututkimuksissaan. Pirinen (1998a, 25–27) julkisti vuonna 1998 tutkimuksen, jossa hän vertaili sattumanvaraisesti valitulla viikolla Helsingin Sanomien nais- ja miesurheilijoille antamaa palstatilaa. Pelkästään naisten urheilemista käsittelevät jutut saivat 8,3 prosenttia tilasta, kun taas vain miehiä käsittelevät jutut täyttivät 84,1 prosenttia tilasta. Molempia sukupuolia käsittele-

vät urheilujutut veivät 7,6 prosenttia kokonaistilasta. Oman tutkimukseni mukaan naiset saivat palstatilaa 8,2 prosenttia urheilusivujen kokonaistilasta. Omassa tutkimuksessani erottelin vielä molempia sukupuolia käsittelevistä jutuista karkeasti molempien sukupuolten viemän tilan, mutta silti Pirisen ja oman taulukointini prosenttiosuudet olivat hyvin lähellä toisiaan. Se, että naiset jäävät vähemmälle huomiolle kuin miehet, kieli naisurheilijoiden vähemmästä arvostuksesta.

4.3 Yksilölajit enemmistönä naisurheilussa

Seuraavaksi tutkin, kuinka paljon nais- ja miesurheilijoita koskevat lehtijutut käsittelevät yksilö- ja joukkueurheilua. Tutkimustuloksieni (liite 2) perusteella voi kärjistäen sanoa, että naisurheilijoista kirjoitetaan Helsingin Sanomien urheilusivuille useammin silloin, kun juttu koskee yksilöurheilua. Naisten joukkueurheilulajit jäävät pimentoon, kun taas miehissä sekä yksilö- että joukkueurheilulajit saavat prosentuaalisesti lähes yhtä paljon juttuja urheilusivuille.

Yksilölajin naisurheilija esiintyi 15,8 prosentissa (36 kappaletta) kaikista jutuista (228 kappaletta). Sen sijaan joukkuelajeissa naiset pääsivät esille ainoastaan 2,2 prosentissa (viisi kappaletta) kaikista tapauksista. Miehillä taisto yksilö- ja joukkuelajien välillä oli äärimmäisen tiukka. Miesten joukkuelajeista kirjoitettiin eniten, 41,2 prosentissa (94 kappaletta) jutuista, kun taas yksilölajit ylsivät 40,8 prosenttiin (93 kappaletta).

Kuvio 4. Urheilujuttujen jakaantuminen yksilö- ja joukkuelajeihin

Kun naisista kirjoitettiin, kirjoitettiin yleensä yksilölajin edustajasta, sillä kaikista naisista kirjoitetuista jutuista (41 kappaletta) 87,8 prosenttia (36 kappaletta) kertoi yksilölajin edustajasta. Vain 12,2 prosenttia (viisi kappaletta) kaikista naisurheilijoista kirjoitetuista jutuista kosketti joukkuelajeja. Pirinen (2006, 40) on siis saanut tässäkin asiassa samankaltaisia tuloksia kuin minä sain omassa tutkimuksessani: naisjoukkueurheilijoista kirjoitetaan paljon vähemmän kuin naisyksilöurheilijoista.

Miehillä jakaantuminen yksilö- ja joukkuelajeihin oli melkein tasan molemmille. Joukkuelajit veivät voiton nipin napin 50,3 prosentin (94 kappaletta) osuudella kaikista miesurheilijoista kirjoitetuista jutuista (187 kappaletta). Yksilöurheilulajeille kertyi 49,7 prosenttia (93 kappaletta) miesten osuudesta.

Jos vertaillaan yksilö- ja joukkuelajeja ilman sukupuolista erottelua, olivat yksilölajit eniten edustettuina kaikissa jutuissa (228 kappaletta). Ne saivat yhteensä 56,6 prosentin (129 kappaletta) potin, kun joukkuelajit esiintyivät 43,4 prosentissa (99 kappaletta) jutuista.

4.4 Artikkelin sisällönanalyysi

Luin jokaisen naisurheilijasta kirjoitetun lehtijutun läpi huolella. Juttuja, joissa käsiteltiin naisurheilijoita, oli tutkimusaineistossani yhteensä vähän alle viidennes koko Helsingin Sanomien urheilusivujen juttumäärästä. Pyrin lukemaan myös miesurheilijoita käsitteleviä juttuja läpi ja vertailin, onko naiseudella väliä urheilujutuissa. Katsastelin siis tässäkin tutkimusvaiheessa analysoimaani tekstiä feministisen naistutkimuksen lukukulmasta, kuten Riitta Pirinen teki akateemisessa väitöskirjassaan (Pirinen, 2006, 61).

Tulin siihen tulokseen, että naisurheilijoista kirjoitetaan Helsingin Sanomissa pääpiirteissään ilman sukupuolesta johtuvaa vähättelyä tai muuta sukupuolista epätasa-arvoa ilmentävää tapaa. Naisten urheilusuorituksia ei mielestäni juurikaan vähätelty eikä niistä kirjoitettu esimerkiksi koomisesti verrattaessa miehiin. Naisurheilijat voittivat ja hävisivät siinä missä miesurheilijatkin. Löysin naisurheilijoiden trivialisoinniksi laskettavaa tekstiä hyvin vähän tutkimusaineistostani. Jutusta, jonka valitsin tarkempaan analyysiin, kävi kuitenkin ilmi, että sanavalinnoilla on suurta merkitystä, kun halutaan antaa jonkinlainen kuva urheilijasta.

Otin esimerkiksi Helsingin Sanomien urheilusivuilla 30.7.2011 ilmestyneen henkilöjutun "Vaatimaton luonnonlahjakkuus" (liite 3), jossa kerrotaan nuoresta naisurheilijasta. Esimerkkijutussani on merkillepantavaa, että tämä oli ainoa juttu naisurheilijasta, jossa viitattiin toistuvasti urheilijan ulkonäköön ja jopa arvoituksellisesti sukupuoleen. Toisaalta tämän naisurheilijaa käsittelevän jutun päähenkilö on eteläafrikkalainen juoksija Caster Semenya, jonka sukupuolesta alettiin kiistellä vuonna 2009 Berliinin yleisurheilun MM-kisoissa. Kansainvälinen yleisurheiluliitto määräsi juoksijan sukupuolitesteihin, kun hän oli voittanut ylivoimaisesti naisten 800 metrin maailmanmestaruuden. Semenya oli kilpailukiellossa monivaiheisten tutkimusten ajan aina vuoteen 2010 asti, jolloin kielto purettiin.

Missään muussa naisurheilijasta kertovassa jutussa en törmännyt ulkonäöstä kertomiin tai vähättelyyn. Epäonnistumisista ja negatiivisista asioista kerrottiin ihan yhtä lailla miesurheilijoita käsittelevissä jutuissa. Valitsin jutun "Vaatimaton luonnonlahjakkuus" (liite 3) tarkempaan analyysiin, koska artikkelissa viitataan toistuvasti naisurheilijan ulkonäköön, hänen luonnettaan vähätellään monessa kohtaa, ja lisäksi hän yksilölajin urheilijana edustaa hyvin enemmistöä naisurheilijoista kertovissa Helsingin Sanomien urheilujutuissa.

Henkilöjuttu "Vaatimaton luonnonlahjakkuus" kertoo siis eteläafrikkalaisesta naisjuoksija Caster Semenyasta. Koska hän sai vuonna 2010 jatkaa kilpauraansa naisten sarjoissa, oletan hänen olevan sukupuoleltaan nainen. Itse juttu keskittyy ennen kaikkea Semenyän sukupuolikohuun ja tulevaisuuteen urheilijana.

Jutun kirjoittanut Ari Pusa on tehnyt artikkelin, joka muistuttaa hyvin paljon urheilujournalismin kaavaa, jossa päähenkilö nousee vaikeuksien kautta voittoon. Tarina sisältää suurta draamaa, ovathan Caster Semenyän viime vuodet olleet dramaattisia ja jopa uskomattoman kuuloisia. Jo jutun otsikko "Vaatimaton luonnonlahjakkuus" trivialisoi Semenyaa, mutta siitä kerron vähän myöhemmin lisää.

Ari Pusa aloittaa juttunsa kuvailemalla Semenyän ulkonäköä. "Hänellä on sirot kasvot, isot silmät ja kaunis hymy. Vartalo on lihaksikas, mutta naisellinen", sanotaan jo tekstin

toisessa kappaleessa. Ari Pusa vakuuttaa, että puolen metrin etäisyydeltä tarkastellessa Semenyan täytyy olla nainen. Samalla hän herättää mielenkiinnon lukijassa luomalla läsnäolon tuntua. Tuntuu miltei koomiselta, että toimittaja yrittää ulkoisten näköhavaintojensa perusteella määrittellä Semenyan sukupuolen, onhan asiasta tehty jo lukuisia lääketieteellisiä testejä. Sirot kasvot, isot silmät ja kaunis hymy eivät mielestäni vielä kerro paljoakaan ihmisen sukupuolesta, siksi on omituista, että Pusa lähtee arvioimaan Semenyan sukupuolta ulkoisten ominaisuuksien perusteella.

Seuraavissa kappaleissa kerrotaan, kuinka IAAF monivaiheisesti testasi Semenyyä, eikä ikinä paljastanut testien tuloksia. Testeistä ja niiden tuloksista kärkytään kommenttia niin Semenyan suomalaiselta managerilta ja asianhoitajalta Jukka Härköselä kuin Semenyalta itseltään. Vastauksia sukupuolesta ei heru, mikä saa lukijan miettimään, jospa huhut naisen intersukupuolisuudesta ovatkin totta. ”Haluan, että minua kunnioitetaan sellaisena kuin olen”, Semenya sanoo ja lisää vettä huhumyllyyn.

Kun sukupuoliasiat on saatu käsiteltyä, alkaa Pusa kertoa muista Semenyyä koskevista jutuista. Tosin seuraavissakin kappaleissa kerrotaan siitä, kuinka Semenyalle on tullut parissa vuodessa hieman painoa lisää ja kuinka hän on puoli päätä valmentajaansa pidempi. Tieto pituudesta on jokseenkin turha ja jopa harhaanjohtava, sillä Semenya on 170 senttimetriä pitkä, mikä ei ole kuitenkaan harvinainen pituus naiselle. Nyt lukijalle jää kuva naisesta, joka on karski ja voimakaspiirteinen. Todennäköisesti Pusa haluaa vain tuoda taustatietonsa esille ja vahvistaa sanomaansa siitä, kuinka painonnousu ”tuo paremmin esille hänen (Semenyan) piirteitään.” Ovatko nämä Semenyan piirteet sitten naisellisia vai miehisiä, jää arvailujen varaan.

Jutun puolivälissä haastatellaan myös Semenyan valmentajaa, jota Pusa kutsuu ”lyhyen länäksi.” Valmentaja lähinnä arvostelee Semenyan ruoka- ja harjoittelutottumuksia. Manageri Härkönen puolestaan kommentoi valmentajan valmennusmetodeja liiankin raaiksi. Tässä kohtaa juttua kritisoidaan siis myös miesvalmentajan ulkonäköä ja harjoitusmetodeja.

Semenyasta kirjoitettu juttu on täynnä dramaattista vastakkainasettelua: kirjoitus sisältää esimerkiksi sukupuolikiistaa, harjoittelueroja ja huimaa vaihtelua Semenyan kilpailutu-

loksissa. Tekstin lopussa kerrotaan, kuinka hyvin köyhistä oloista kotoisin oleva Semenya on treenannut itsensä yhdeksi Afrikan parhaiten tienavista naisurheilijoista. Jopa itse Nelson Mandela on rohkaissut naista olemaan vahva, kun pahin kohu Semenyan sukupuolesta velloi maailmalla.

Sen sijaan Härkösen puheet Semenystä eivät ole juurikaan rohkaisevia. ”En näe sitä (Semenyan tulevaisuutta) kovin valoisana tai selkeänä”, mies kommentoi. Seuraavassa lauseessa Härkönen perustelee skeptisyyttään sillä, kuinka eteläafrikkalaiseen luonteeseen kuuluu tulla nopeasti tyytyväiseksi, ja kuinka urheilijan on vaikea luoda pitkä ura Etelä-Afrikassa. Semenya tuntuu kuitenkin luottavan itseensä ja sanoo jutun lopussa tähtäävänsä vuonna 2012 ensimmäiseen olympiakultaansa.

Koko Caster Semenyan kirjoitettu juttu on kiinnostava etenkin siksi, että jutussa keskitytään pääosin Semenyan arvoitukselliseen sukupuoleen ja siitä nousseeseen kohuun. Semenyan lisäksi kirjoituksessa on lainattu hänen manageriaan ja valmentajaansa. Näille taustahenkilöille, jotka ovat siis molemmat miehiä, annetaan jutussa eniten puheenvuoroja. Molempien herrojen puheet suojatistaan ovat pääosin negatiivisia: Semenya on laiska harjoittelija, opiskelut junnaavat eikä tulevaisuus näytä muutenkaan kovin lupaavalta. Urheilulliset ominaisuudet jäävät pienemmälle huomiolle, vaikka itse jutussa ja sen viereisessä Timanttiliigan kisasta kertovassa uutisessa Semenyan tuloksia käsitelläänkin jonkin verran.

Kun lukee koko Ari Pusan otsikolla ”Vaatimaton luonnonlahjakkuus” kulkevan jutun, niin voisi miltei sanoa, että jo jutun otsikko sisältää Caster Semenyan trivialisoimista. Hänen ominaisuuksia vähätellään pitkin juttua. Urheilijasta saa kuvan, jonka mukaan hänen menestyksensä salaisuus on luonnonlahjat ja lannistumaton luonne. Jutun ingressi kertoo, että juoksija ei lannistunut sukupuolitesteistä, eli hänen on oltava erityisen sinnikäs luonteeltaan. Harjoittelun tai opiskelun avulla Semenya ei ole saavuttanut titteleitään, sillä näissä asioissa hän on laiska ja liian tyytyväinen tähän asti saavuttamaansa. Minusta tuntuu, että jutussa luodaan kuva, jonka mukaan Semenya voi kiittää hyvistä urheiluominaisuuksistaan perimäänsä ja sitä, että hänenlaisella kurittomalla harjoittelijalla on niin vaatava valmentaja ja manageri.

Toki Semenyan saavutuksista kerrotaan ja myös miesmanagerin ulkonäköä ja luonteenpiirteitä kritisoidaan, mutta silti päällimmäiseksi jutusta jää kuva, jossa itse Semenyan rooli urheilijana jää taka-alalle. Jutun yhteydessä olevassa Tästä on kyse -laatikossakin kerrotaan ainoastaan Semenyan sukupuolikohusta. Yleensä tällaisissa urheilijoita esittelevissä jutuissa on faktaboksi, jossa kerrotaan esimerkiksi jutussa esiteltävän urheilijan urheilu-urasta.

Jutussa siis trivialisoidaan Semenyyä sekä ulkonäköön viittaamalla että häntä vähättelemällä. Myös Riitta Pirinen oli löytänyt väitöskirjaansa (2006, 41) vastaavanlaista naisurheilijoiden trivialisointia tutkimistaan Helsingin Sanomista. Se on varmaa, että Semenyyä ei kirjoitettaisi Helsingin Sanomissa lähes puolen sivun juttua, jos tällaista sukupuoli-kohua ei olisi ollut. Artikkelin on myös oiva osoitus siitä, että nykyään Helsingin Sanomien urheilu-uutisissa voidaan käsitellä tällaista, raa'asti sanottuna viihteellistä juttua. En ole varma, kirjoittaisiko Helsingin Sanomien toimittaja vastaavaa juttua, jos kyseessä olisikin mies, jota luultiin naiseksi. En usko, että jutusta tulisi ainakaan näin intiimi. Tällaisten urheiluskandaalien uutisoiminen on selvä merkki urheilun pinnallistumisesta ja kaupallistumisesta. Enää lukijamäärien kasvattamiseen ei riitä tulosten luetteleminen, vaan vaaditaan supertähtiä ja skandaaleja, joista kerrotaan sivukaupalla. (Rantala, 2006, 51.)

4.5 Kyselyn satoa

Seuraavassa työni osioissa käyn läpi, mitä viiden eri sanomalehden urheilutoimituksen esimiehet ja Urheilutoimittajain liiton pääsihteeri vastasivat sähköpostikyselyyni. Esitin heille sähköpostitse seuraavat kysymykset:

1) Urheilutoimituksen esimiehet: Kuinka monta nais- ja miestoimittajaa urheilutoimituksessanne työskentelee vakituisesti?

Urheilutoimittajain liiton pääsihteeri: Kuinka monta nais- ja miesjäsentä Urheilutoimittajain liitolla on?

2) Saavatko naisurheilijat mielestäsi tarpeeksi palstatilaa sanomalehdissä?

3) Miksi naisurheilijoista kirjoitetaan suomalaisissa sanomalehdissä vähemmän kuin miesurheilijoista?

4) Miten mielestäsi naisurheilijat voisivat saada nykyistä enemmän palstatilaa suomalaisissa sanomalehdissä?

5) Lisäisikö naisurheilutoimittajien määrän kasvu mielestäsi myös naisurheilijoista uutisointia?

6) Kirjoitetaanko mielestäsi viiden vuoden päästä sanomalehtiin saman verran / enemmän / vähemmän naisurheilijoista kuin nyt? Miksi näin?

Kaikissa viidessä kyselyyn vastanneessa urheilutoimituksessa työskenteli vakituisesti yksi naisurheilutoimittaja. Helsingin Sanomien urheilutoimituksen kokonaisvahvuus oli 12 toimittajaa, Turun Sanomien 11, Iltalehden 14, Kalevan kuusi ja Savon Sanomien viisi. Kokonaisuudessaan näissä viidessä urheilutoimituksessa työskenteli siis 48 urheilutoimittajaa, joista viisi oli naisia ja loput 43 miehiä. Naisten prosentuaalinen osuus oli 10,4 prosenttia ja miesten 89,6 prosenttia kaikista urheilutoimittajista. Urheilutoimittajain liiton jäsenenä oli 1414 henkilöä, joista 131 oli naisia ja 1283 miehiä. Liiton jäsenistä 9,3 prosenttia oli naisia ja loput 90,7 prosenttia oli miehiä. Naisten prosentuaalinen osuus kyselyyn vastanneissa urheilutoimituksissa oli ainoastaan 1,1 prosenttiyksikköä suurempi kuin Urheilutoimittajain liiton jäsenrakenteessa. (Haavisto, K. 7.9.2011; Parviainen, V. 8.9.2011; Pohjalainen, A. 13.9.2011; Portaankorva, J. 8.9.2011; Pusa, A. 1.9.2011; Virtapohja, K. 13.9.2011.)

Iltalehden Vesa Parviaisen mielestä suomalaiset sanomalehdet eivät yleisesti uutisoi tarpeeksi naisurheilijoista (Parviainen, V. 8.9.2011). Helsingin Sanomien Ari Pusan (1.9.2011) mielestä ei ole toimitusten vika, että naisurheilijat eivät saa tarpeeksi palstatilaa sanomalehdissä. ”Huippu-urheilu on hyvin miesvoittoista, ainakin Suomessa. Parhaat naisurheilijat saavat Suomessa paljon ja varmasti riittävästi palstatilaa”, Pusa vakuuttaa.

Savon Sanomien Kari Haaviston mielestä Savon Sanomissa naisurheilijat otetaan hyvin huomioon, mutta yleisesti ottaen tilanne Suomessa on keho. Turun Sanomien Kalle Virtapohja pitää naisurheilijoiden saamaa palstatilaa riittävänä, ainakin Turun Sanomissa. Kalevan Juha Portaankorvan mukaan naisurheilijoiden tilanne on hyvä Suomen sanomalehdistössä. (Haavisto, K. 7.9.2011; Portaankorva, J. 8.9.2011; Virtapohja, K. 13.9.2011.)

Urheilutoimittajain liiton pääsihteeri Ahti Pohjalaisen mielestä naisten yksilölajien edustajat saavat riittävästi palstatilaa, mutta naisten joukkueurheilusta pitäisi hänen mielestään uutisoida paljon enemmän. Urheilun pääuutisiksi naisjoukkueiden pitäisi Pohjalaisen mukaan päästä muulloinkin kuin menestymällä olympia-, MM- tai SM-tasolla. Pohjalainen myös huomauttaa, että maakunta- ja paikallislehdissä naisurheilua seurataan huomattavasti enemmän kuin valtamediassa. (Pohjalainen, A., 13.9.2011.)

Urheilutoimitusten esimiehillä on kaksi pääsyytä siihen, miksi naisurheilijoista kirjoitetaan niin vähän suomalaisissa sanomalehdissä. Ensimmäinen syy on se, että urheilijat saavat julkisuutta menestymällä nimenomaan huippu-urheilussa. Koska naisurheilijat menestyvät huippu-urheilun saralla kehoemmin kuin miehet, saavat he myös vähemmän palstatilaa urheiluvuorilla. Toiseksi naisten urheilu ei vain kiinnosta lukijoita niin paljon kuin miesten. Lukijoiden mielenkiinnon jakaantumista seurataan esimerkiksi lehden omilla lukijatutkimuksilla. Esimiesten mukaan varsinkaan naisten joukkuelajit eivät herätä suuren yleisen mielenkiintoa, ja siksi niistä ei juuri kirjoiteta. Naisyksilöurheilijat kiinnostavat sen sijaan enemmän yleisöä, ja esimerkiksi ilmiöjutuissa lukija ei juuri kiinnitä huomiota siihen, onko jutussa nais- vai miestoimija. (Haavisto, K. 7.9.2011; Parviainen, V. 8.9.2011; Portaankorva, J. 8.9.2011; Pusa, A., 1.9.2011; Virtapohja, K. 13.9.2011.)

”Kullekin ansioidensa mukaan. Eli palstatilaa ei tule sukupuolen mukaan, vaan yleisen mielenkiinnon mukaan.” (Portaankorva, J. 8.9.2011.)

Urheilutoimittajain liiton pääsihteeri Ahti Pohjalaisen (13.9.2011) mukaan välillä naisurheilija tuntuu saavan enemmän palstatilaa tai median huomiota ulkonäkönsä ja seksikkyytensä ansiosta. Hän vertaa luistelija Kiira Korven saamaa suurta medianäkyvyyttä olympiakultaa voittaneen ampuja Satu Mäkelä-Nummelan saamaan pienempään palsta-

tilaan. Pohjalainen toteaa kuitenkin, että Vuoden Urheilijaksi valittava nainen saa mediatilaa siinä missä miesvoittajakin.

Naisurheilijoista kirjoitettaisiin nykyistä enemmän suomalaisten sanomalehtien urheilusivuille, jos he menestyisivät paremmin, etenkin kansainvälisesti, toteavat kaikki esimiehet. Suuret voitot ja mitalit lisääisivät lukijoiden mielenkiintoa, mikä takaisi suuremman palstatilan. (Haavisto, K. 7.9.2011; Parviainen, V. 8.9.2011; Portaankorva, J. 8.9.2011; Pusa, A., 1.9.2011; Virtapohja, K. 13.9.2011.)

Iltalehden Vesa Parviainen (8.9.2011) huomauttaa, että myös värikkäät persoonat, kuten esimerkiksi suunnistaja Minna Kauppi, voivat päästä otsikoihin juuri yleisöä kiinnostavan persoonansa vuoksi. Urheilutoimittajain liiton Ahti Pohjalainen (13.9.2011) ehdottaa menestymisen lisäksi myös toista konstia urheilusivuille pääsemiseen: ”Joukkueurheilussa seurat voisivat pitää enemmän yhteyttä mediaan, esimerkiksi järjestämällä mediapäiviä.”

Naisten osuus suomalaisissa urheilutoimituksissa kasvaa koko ajan. Osuuden kasvulla ei kuitenkaan pitäisi olla ainakaan merkittävää vaikutusta siihen, kirjoitetaanko naisurheilijoista sanomalehtiin enemmän kuin ennen, toteavat esimiehet. Kalevan Juha Portaankorvan ja Iltalehden Vesa Parviaisen mukaan naistoimittajien määrän lisääntymisen alalla ei pitäisi muuttaa lehden journalistisia linjauksia, sillä molemmat sukupuolet edustavat nimenomaan mediaansa, eivät sukupuoltaan. (Haavisto, K. 7.9.2011; Parviainen, V. 8.9.2011; Portaankorva, J. 8.9.2011; Pusa, A., 1.9.2011; Virtapohja, K. 13.9.2011.)

”En usko, (että naistoimittajien määrän kasvu lisäisi uutisointia naisurheilijoista.) Painotuskriteerit tulevat urheilun omasta arvomaailmasta, eivät toimituksen sisältä.” (Virtapohja, K, 13.9.2011.)

Urheilutoimittajain liiton pääsihteeri Ahti Pohjalaisenkin (13.9.2011) mukaan urheilutoimittajien sukupuolella ei ole merkittävää vaikutusta naisurheilijoista kirjoitteluun. Hän huomauttaa silti, että moni urheilutoimittajanainen omaa vankan urheilutaustan, ja siksi heidän toimittamisensa jutuissa on usein uudenlaisia näkökulmia naisten harjoittamaan urheiluun.

Savon Sanomien Kari Haavisto (7.9.2011) on varma, että naisurheilijat saavat viiden vuoden päästä enemmän palstatilaa sanomalehdissä, sillä ”palstatila ei tulevaisuudessa määräydy pelkästään senttien ja sekuntien perusteella.” Pääsihteeri Ahti Pohjalainen (13.9.2011) sen sijaan uskoo, että naisurheilijat saavat viiden vuoden kuluttua enemmän mediahuomiota uusmedioissa, kuten esimerkiksi blogeissa ja Facebookissa. Sen sijaan sanomalehtien määrän Pohjalainen veikkaa vähentyneen.

Muut urheilutoimitusten esimiehet eivät lähde arvailemaan, kuinka käy naisurheilijoiden saamalle palstatilalle tulevaisuudessa. Kaikki riippuu urheilijoiden menestymisestä ja lukijoiden kiinnostuksesta. (Parviainen, V. 8.9.2011; Pusa, A., 1.9.2011; Portaankorva, J. 8.9.2011; Virtapohja, K. 13.9.2011.)

”Vaikea ennakoida naisten menestystä eri urheilulajeissa. Mielellämme ainakin me Iltalehdessä kirjoittaisimme naisista enemmän”, Vesa Parviainen (8.9.2011) kommentoi tulevaisuutta ikään kuin heittämällä pallon itse urheilijoille.

Kyselyn mukaan vastaajien enemmistön mielestä sanomalehdissä kirjoitetaan vähän naisurheilijoista, mutta se ei ole yksittäisten toimittajien tai urheilutoimitusten vika. Myöskään urheilutoimittajien sukupuolella ei ole enemmistön mielestä juurikaan vaikutusta siihen, kirjoitetaanko nais- vai miesurheilijasta. Vastaajien mielestä naisista kirjoitettaisiin urheilusivuilla enemmän, jos he menestyisivät paremmin varsinkin kansainvälisessä joukkueurheilussa. Lisäksi lukijamäärät ohjaavat voimakkaasti urheilutoimitusten tekemistä, sillä monen urheilutoimituksen esimiehen mukaan yleisön suurempi kiinnostus naisurheilijoista ja heidän urheilustaan johtaisi siihen, että naisurheilijat saisivat enemmän palstatilaa urheilusivuilla.

Urheilutoimitusten esimiesten ja Urheilutoimittajain liiton pääsihteerin vastauksista paistaa läpi se, että he eivät halua itse ottaa vastuuta siitä, mitkä urheilujutut päätyvät lehteen. Seppo Pänkäläinen (1998, 5) sanoo, että urheilutoimittajat vastaavat usein, että he kirjoittavat, mistä yleisö pitää, kun heitä kritisoidaan muun muassa naisurheilijoiden unohtamisesta jutuissaan. On totta, että urheilun kaupallistuminen on yhä lisännyt yleisön toiveita vastaavaa kirjoittelua, mutta silti myös urheilutoimitukset voisivat halutes-

saan luoda yleisöä kiinnostavia puheenaiheita. Siksi kyselyyni vastanneita voidaan kritisoida tällaisesta mentaliteetista, jossa urheilutoimittaja pakenee vastuutaan sanomalla: ”Naisurheilijoista kirjoitetaan enemmän sitten, kun he menestyvät paremmin tai kun lukijat kiinnostuvat heistä.”

4.6 Johtopäätöksiä työn tuloksista

Kaiken kaikkiaan tutkimustulokseni näyttivät toteen sen, minkä monet aiheesta tehdyt tutkimuksetkin ovat kertoneet: naisurheilijoiden osuus sanomalehtien urheiluosioissa on erittäin pieni verrattuna miehiin. Kahden viikon tutkimusaikana Helsingin Sanomien urheilusivuilla mainittiin nainen 18 prosentissa kaikista jutuista. Tilaa naisurheilijoista kertovat jutut saavat ainoastaan 8,2 prosenttia kaikista urheilusivujen jutuista. Huomattava on myös se tosiseikka, että tutkimukseni ajankohtana naisten yksilöurheilusta kirjoitettiin paljon useammin kuin joukkuelajeissa, kun miehissä tätä lajien välistä eroa ei ollut juuri lainkaan.

Lisäksi tutkimusaineistostani löytyi yksi lehtiartikkeli, jossa trivialisoitiin naisen urheilamista vähättelyn ja arvostelun muodossa. Tässä artikkelissa myös keskityttiin tarkastelemaan naisurheilijan ulkonäköä, tosin tämän jutun yhteydessä ulkonäköön viittaamisella oli perusteita. Analysoimani artikkeli on kuitenkin osoitus siitä, että naisurheilijoiden vähättely ja seksualisoiminen ovat vähentyneet, mutta eivät täysin kadonneet Helsingin Sanomien urheilusivuilta.

Myös kyselyyni vastanneet henkilöt myönsivät, että naisista kirjoitetaan suomalaisten sanomalehtien urheiluosioissa paljon vähemmän kuin miehistä. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että vastuu naisurheilijoista kirjoittelussa on itse naisurheilijoilla ja lukijoilla.

Tähän naisurheilun selvään marginalisoimiseen ja yksilölajien juhlaan naisurheilussa täytyy olla lukuisia syitä. Niitä erittelen seuraavaksi. Pääpaino on feminististen urheilututkimusten väittämässä, mutta joukkoon mahtuu myös omaa pohdintaani ja muissa kirjallisissa lähteissä esitettyjä argumentteja. Lisäksi pohdinnassani on mukana myös viiden kyselyyni vastanneen sanomalehden urheilutoimituksen esimiehen sekä Urheilutoimittajain liiton pääsihteerin kommentteja.

4.6.1 Historialliset seikat urheilujournalismin painolastina

Pohja naisurheilijoiden marginalisoinnille on luotu silloin, kun ihminen alkoi kiinnostua urheilusta. 1900-luvun alkupuolen Suomessa naisen tehtävä oli synnyttää lapsia ja hoitaa kotia, samalla kun mies teki töitä ja välillä urheili. Tähän kuvaan ei millään sopinut, että miestä fyysisesti heikompi nainen olisi urheillut, saati kilpaurheillut. Naisten totista urheilua pidettiin uhkana miesten luomalle urheilun maskuliinisuudelle. Urheilua puolestaan pidettiin jopa epäterveellisenä naisen fysiologialle. Ei ollut mitenkään mahdollista, että testosteronia hikoilevan miehen kanssa samalla urheilupaikalla kilpailisi nainen edes toista naista vastaan. Siksi naisille kehitettiinkin lajeja, joissa ei tarvinnut ponnistella fyysisesti niin paljon kuin miesten omissa lajeissa. Esimerkiksi voimistelu nähtiin hyvänä feminiinisen olemuksen ilmentäjänä, mutta siinäkin ei saanut kilpailla, ennemminkin kyse oli mukavasta harrastuksesta. Yleensä urheilulajien sääntönikkarit olivat vielä miehiä, miehet siis keksivät omat kaavansa tälle yhteiskunnan alalle. (Pirinen, 2006, 12–15, 18.)

Toinen historiallinen syy, miksi sanomalehtien urheilusivut ovat edelleenkin pääosin miesten hallussa, on se, että miehet kehittivät myös urheilujournalismin. He loivat Suomessa uudelle journalismin alalajille omat pelisääntönsä ja urheilujournalismin kielen. Jos mietitään urheilukieltä, on se hyvin maskuliinista ja ylitseampuvaa. (Pänkäläinen, 1998, 20–21). Jokerit kaataa, nuijii tai möyhentää HIFK:n. Tällainen niin sanottu metakieli periytyy ajoilta, jolloin suomalaiset miehet kaatoivat metsässä hirviä taatakseen elantonsa. Silloin mies oli perheen pää ja sankari, nykyisin urheilussa luodaan sankarimyyttejä, useimmiten miehistä.

Aikana, jolloin suomalainen urheilujournalismi keksittiin, suomalaiset olivat enemmän kosketuksissa sotimisen kanssa. Urheilujournalismin on siksi jäänyt jopa patrioottinen leima. Kun Suomi pelaa Venäjää vastaan jääkiekko-ottelua, on monella katsojalla varmasti alitajunnassa maiden välinen sotiminen ja kiistely. Sotaan yhdistetään yleensä miehet rintamalla, siksi on helppoa assosoida urheilu, sota ja miehet keskenään. Naiset ovat sekä sodassa että urheilussa yhä vieläkin pienessä roolissa. Ikään kuin maskuliininen mies hoitaa sotimisen ja urheilun, kun taas feminiininen nainen huolehtii kotona perheestä. (Pänkäläinen, 1998, 6; Tervo, 2000.)

Koska Suomen ensimmäiset urheilutoimittajat olivat itse huippu-urheilijoita, olivat he useimmiten miehiä. Toimittajien oli hankala saada julki kirjoituksia naisurheilijoista, ja vielä hankalampaa oli naisen pääseminen urheilutoimittajaksi. (Pohjalainen, 13.9.2011.)

4.6.2 Lehtikirjoittelun tasa-arvoistumiseen vaikuttaneet tekijät

Urheilujournalismissa on kuitenkin tapahtunut selvää parannusta naisurheilijoiden saaman huomion suhteen. Parannusta asiaan ovat tuoneet suomalaisen yhteiskunnan sukupuolierojen tasoittuminen ja naisten menestyminen huippu-urheilussa. Hyvä osoitus yhteiskuntamme tasa-arvoistumisesta on se, että naiset tekevät kotitöistä nykyään enää 61 prosenttia. Silti suomalaisilla on 46 tuntia vapaa-aikaa viikossa, jota miehillä on kolme tuntia enemmän kuin naisilla. (Suomen Liikunta ja Urheilu ry., 2004.) Tämä kolmen tunnin ero merkitsee pienempää mahdollisuutta esimerkiksi keskittyä urheilu-uraan tai urheilu-uutisten lukemiseen.

Myös nykyiset kauneusihanteet sallivat, että nainen on voimakas ja atleettisen näköinen. Esimerkiksi suomalaisten naisten menestyminen 1990-luvulla fitness-urheilussa lisäsi kirjoittelua naisurheilijoista, jotka eivät olleet enää heiveröisiä sivustakatsojia (Pirinen, 2006, 21; Pänkäläinen, 1998, 23). Lisäksi naisurheilijoiden lajikirjon jatkuva kasvaminen on lisännyt kirjoittelua esimerkiksi naisjalkapalloilijoista.

Myös urheilujournalismin kaupallistuminen ja viihteellistyminen ovat tuoneet naisurheilijoille lisätilaa urheilusivuilla. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi taitoluistelija Kiira Korven saama mediahuomio on varsin usein keskittynyt urheilijan ulkoisiin ominaisuuksiin, ei niinkään hänen urheilusuorituksiinsa. Tästä näkökulmasta voidaan ajatella, että viihteellistyminen on vienyt urheilujournalismia jopa ajassa taaksepäin, aikaan, jolloin urheilevat naiset olivat yleisön edessä sipsuttelevia esiintyjä, jotka eivät kilpailleet keskenään kuin korkeintaan kauneudellaan. Toisaalta tällainen urheilijoiden esineellistäminen on nykyään normaalia myös miesurheilijoista puhuttaessa.

4.6.3 Syitä naisurheilijoista kirjoitetun journalismin nykytilaan

Kilpакentillä ja urheilutoimituksissa on edelleen maskuliininen tuoksu, vaikka huomattavaa kehitystä naisurheilijoiden uutisoinnissa on tapahtunutkin. Miehet keksivät urheilun aakkoset, ja myös urheilujournalismilla on yhä perin konservatiivinen taakka kannettavanaan: Se muuttuu hitaasti, perusrakenteiltaan tuskin ollenkaan, ja uusiin lajeihin suhtaudutaan myönteisesti mutta passiivisesti. Urheilujournalismi on ennen kaikkea miesten luomaa sekä ylläpitämää ja keskittyy tiukasti miesten kilpa- ja huippu-urheiluun. Etenkin kansalliset ja valtalajit, kuten esimerkiksi miesten jääkiekko, hallitsevat suomalaista urheilujournalismia. Lisäksi urheilujournalismia seuraavat erityisesti nuoret ja keski-ikäiset miehet. (Pänkäläinen, 1998, 29.) Naisten on siis melkoisen hankala tunkeutua urheilujournalismiin niin, että he saisivat palstatilaa sanomalehtien urheilusivuilla enemmän kuin ennen.

Naisten saamasta vähäisestä tilasta sanomalehtien urheilusivuilla voidaan myös osittain syyttää sitä faktaa, että naisia on hyvin vähän päättäjinä kansallisissa ja kansainvälisissä urheiluorganisaatioissa. Tällä tavoin miehet ovat pitäneet myös naisurheilun päätäntä- ja toimeenpanovaltaa käsissään (Pirinen, 2006, 18, 20). Tilanteeseen voidaan hakea vertailukohtaa yritysmaailmastamme, jossa johtajina on naisia paljon vähemmän kuin miehiä.

Taitoluistelu, tennis ja voimistelu ovat lajeja, joissa naisurheilijat pääsevät vahvimmin esille. Ainakin naistennispelaajien ulkonäköön on kiinnitetty viime vuosina paljon huomiota. Lyhyessä ja tiukassa hameessaan otteluita solkenaan häviävä nainen on ylittänyt helpommin uutiskynnyksen kuin suoriin housuihin ja kauluspaitaan pukeutunut ammunnan olympiavoittaja. Ulkonäkönsä paljon panostavat naisurheilijat ovat saaneet myös rahakkaita sponsorisopimuksia. Ongelma syntyy siinä vaiheessa, kun huomio kiinnittyy urheilun sijaan ulkonäköön, eikä naisen urheilemista oteta enää vakavasti. (Pirinen, 2006, 39, 56.) Ulkonäkönsä avulla mediahuomiota ovat saaneet viime vuosina suomalaiset taitoluistelijat, Kiira Korpi etunenässä. Kiira Korpi on saavuttanut uransa aikana kaksi EM-pronssia, mutta silti hänestä on kirjoitettu vähintään yhtä paljon kuin moninkertaisesta MM-voittajasta, kilpapurjehtija Sari Multalasta. Vaikka taitoluistelu on yleisön keskuudessa seurattumpi laji kuin kilpapurjehdus, on minusta omituista, että

ulkoiset ominaisuudet vaikuttavat urheilullisia meriittejä enemmän siihen, kuinka helposti urheilusuoritus ylittää uutiskynnyksen.

Jotta yksilöurheilijasta kirjoitetaan, on hänen oltava hyvä huippu tai persoonallinen huippu. Joissain tapauksissa riittää myös pelkästään kohtuullinen menestys, kunhan vain persoona tai ulkonäkö herättää tarpeeksi yleisön tai median mielenkiintoa. Esimerkiksi 1980-luvulla suomalainen naispituushyppääjä Ringa Ropo sai paljastavilla hyppyasuillaan paljon mediahuomiota jo ennen menestystään (Pirinen, 2006, 56). Pituushyppääjä Tommi Evilä on yksilöurheilija, jonka hyppy on takellellut viime vuodet, mutta sanansäilä ei. Mies on onnistunut pysyttelemään suomalaisen yleisurheilun eturintamassa välillä jopa pelkästään kommentoimalla värikkäästi epäonnistumisiaan.

Naisurheilijoiden puolella suunnistaja Minna Kauppi edustaa persoonallista ja menestyvää urheilijaa. Hänet valittiin Suomen vuoden 2010 urheilijaksi, ja jo ennen valintaa Kauppi onnistui saamaan melkoisen mediahässäkän aikaiseksi haukkumalla valinnan suorittavaa urheilujournalistien joukkoa. Tuntui siltä, ettei Suomen urheilumaailma eikä media osannut varautua naisurheilijaan, joka on näyttävän näköinen ja joka puhuu ja kilpailee itsevarmasti. Hetken aikaa yhden persoonallisuuden avulla suunnistus ja naisurheilija olivat suomalaisen urheilujournalismin kuumien puheenaihe. Suunnistusliitto sai näkyvyyttä ja Minna Kauppi varmasti tukun sponsoreita. Tällainen yhden naisen vetämä medianäytös oli oiva esimerkki siitä, kuinka naisurheilijoista uutisoiva media saatiin yllätettyä melkoisen helposti ja näyttävästi. Tässäkin tapauksessa nähtiin myös, kuinka urheilujournalismi on viihteellistynyt: Kilpakauden jälkeinen gaalailta sai enemmän huomiota kuin itse suunnistuksen MM-kisat, joissa Kauppi menestyi mainiosti.

Minna Kauppi on mietiskellyt mediassa myös dilemmaa, joka aiheutuu äitiyden ja huippu-urheilun yhdistämisestä. Suomalaisessa yhteiskunnassa on yhä edelleen periaatteena, että äiti viettää lapsen kanssa enemmän aikaa ennen ja jälkeen syntymän kuin isä. Raskeana on muutenkin perin hankala urheilla, saati kilpaurheilla. Kilpaurheilijanaisen on siis tarkkaan harkittava, milloin kannattaa yrittää hankkia lapsia ja perustaa perhettä. Kilpaurheilijan parhaat ikävuodet osuvat usein yksin juuri niihin vuosiin, kun perhettä perustetaan. Miesurheilijan on usein paljon helpompi jatkaa uraansa entiseen malliin, vaikka perheeseen syntyisikin lapsi. Lisäksi tällainen lehtijuttu, jossa viitataan naisurhei-

lijän parisuhteesta mieheen, on tavallinen juttutyyppejä, jolla saadaan heteroseksualisoitua naisurheilijaa. (Hakamo, 2011; Pirinen, 2006, 55; Rantala, 2006, 78, 81.)

Ei ole siis ihme, että naisten joukkuelajit eivät saa juuri palstatilaa Helsingin Sanomissa. Naisurheilija on jostain syystä helpompi nostaa jalustalle kuin kokonainen joukkue naisurheilijoita. Vaikka sanomalehtien urheilutoimitusten esimiehet penäävät naisurheilijajoukkueilta parempaa menestystä, jotta heistä voisi kirjoittaa enemmän, fakta on, että naisjoukkueen on menestyttävä mediahuomion saamiseksi enemmän kuin miesten. Suomen naisten jalkapallomaajoukkue saa rutkasti vähemmän mediahuomiota kuin miesten maajoukkue, vaikka naisten joukkue on maailman naisten rankinglistan 19. sijalla ja miesten joukkue 72. sijalla omalla listallaan (FIFA, 2011a; FIFA, 2011b). Suomalaiset sanomalehdet kirjoittavat miesten jalkapallomaajoukkueen otteluista jopa monen sivun otteluennakkoja, vaikka miehet häviävät ottelunsa suuremmalla todennäköisyydellä kuin naiset. Iltalehden Urheilutoimituksen esimies Vesa Parviainen (8.9.2011) sanoo, että naisten jalkapallomaajoukkueesta on kirjoitettu paljon, kun se on päässyt arvokisoihin. Tällaisella logiikalla Suomen miesten jalkapallomaajoukkueesta ei olisi kirjoitettu viime vuosina miltei riviäkään, koska joukkue ei ole käytännössä ollut edes lähellä päästä arvokisoihin.

Menestyksen sijaan suurempi syy tällaisella jaottelulla on se, että jalkapalloa, kuten myös esimerkiksi jääkiekkoa, pidetään yhä maskuliinisina lajeina (Rantala, 2006, 22). Lajien yhdistäminen maskuliinisuuteen on tuonut esille jopa väittämiä, joiden mukaan naisjoukkueurheilijat eivät olisi heteroseksuaaleja ja naisellisesti kauniita. Heteroseksuaalisesti naiselliseksi mielletyn ulkonäön on todettu saatavan eniten huomiota tiedotusvälineissä. Ei ole siis ihme, että esimerkiksi suomalaiset naisjääkiekkoilijat ovat julkaisseet nakukalentereita. (Pirinen, 2006, 56.) Pitää muistaa myös, ettei naisjalkapallo ole kansainvälisesti niin laajalle levinnyt laji kuin miesten jalkapallo. Pänkäläinen (1998, 23) perustelee vähäistä kiinnostusta naisjoukkuelajeihin muun muassa sillä, että ne ovat miesjoukkuelajeihin verrattaessa kömpelömpiä ja pehmeitä toiminnaltaan. Lisäksi naisten joukkuelajeissa tapahtuu lapsuksia enemmän kuin miesten vastaavissa. Siksi lukijoita ei juuri kiinnosta naisten joukkuelajit, ja siksi niistä ei kirjoiteta paljoa.

On totta, että naisurheilijoiden tulokset jäävät miltei lajissa kuin lajissa huonommiksi kuin miesten, mutta juuri miesten ja naisten tulosten keskenään vertailu on yksi ongelma urheilujournalismissa. Naisten urheilusuorituskäytännöissä on paljon eroja miesurheilijoiden käytäntöihin, koska naisia pidetään yleensä heikompina urheilijoina kuin miehiä. Naisten tuloksia yritetään tällä tavalla tasapuolistaa miesten tulosten kanssa. Siksi naisten heittäjä keihäs on kevyempi kuin miesten. Tasapuolistaminen saa katsojan ja lukijan ajattelemaan, että naisten maailmanennätys ei vastaa miesten ennätystä, koska naisten suorituksia on helpotettu erilaisin menetelmin. Urheilumaailman sukupuolinen epätasa-arvoisuus ei kuitenkaan synny tällaisista helpotuksista, vaan siitä, että miesten suorituskäytännöt mielletään mittapuuksi urheilussa. Sen sijaan, että vertailtaisiin miesten ja naisten suorituksia, tulisi urheilujournalismissa keskittyä vertailemaan esimerkiksi naisten jääkiekkomaajoukkueen tasoa muiden naisten jääkiekkomaajoukkueiden tasoon. (Pirinen, 2006, 14, 40.)

Sukupuoliroolit elävät yhä vahvasti myös urheilutoimituksissa, sillä urheilutoimittajat ovat pääosin miehiä. Kuten sanottua, tilanteen muuttuminen on nähtävissä esimerkiksi Urheilutoimittajain liiton jäsenrakenteessa: naisurheilutoimittajien määrä kasvaa koko ajan. Kyselyyni vastanneet urheilutoimittajat uskoivat pääosin, että naisurheilutoimittajien määrän kasvaminen ei lisäisi naisurheilijoista kirjoitettujen juttujen määrää. Yksittäinen toimittaja kirjoittaa, mitä pomo käskee. Mielestäni juuri siksi urheilutoimitusten esimiesten asenteilla on heidän väittämänsä suurempi vaikutus siihen, kirjoitetaanko naisurheilijoista yhtä tasapuolisesti kuin miesurheilijoista. Toimitukset luovat aiheita, joita lukijat lukevat. Kovalla MM-kisojen rummuttamisella voidaan lukijat saada kiinnostumaan vaikkapa naisjääkiekosta nykyistä enemmän. Kuitenkin urheilun ja urheilujournalismin käydessä yhä kaupallisemmaksi pomo käskee usein toimittajaa kirjoittamaan siitä, mistä lukijat haluavat lukea. Eli tässä tapauksessa lukijat päättävät lehdessä käsiteltävän agendan, jonka toimittajat kirjoittavat.

Myös monen tutkijan mielestä urheilutoimittajan sukupuolella ei ole kovinkaan suurta vaikutusta siihen, mistä uutisoidaan ja miten uutisoidaan. Toimituksen journalististen käytäntöjen muuttamisella sen sijaan voitaisiin todennäköisesti vaikuttaa asiaan. Esimerkkiasioita, joita pitäisi muuttaa, ovat toimitusten syvälle juurtuneet ja rutiininomaiset aiheenvalinta- ja kirjoitustavat. Naisurheilijoita syrjivät lainalaisuudet ovat harvoin

kenenkään miestoimittajan luomia tietoisia päätöksiä, lähinnä kyse on toimitusten vaikiintuneista käytännöistä. (Pirinen, 2006, 40–41.) Näihin sääntöihin ei yksittäinen toimittaja juuri voi vaikuttaa, vaan säännöt sanellaan usein esimiestasolla. Urheilutoimitusta johtava nainen on harvinaisuus suomalaisessa sanomalehdessä. Uskon, että heidän ja muutenkin lehtitalojen naisesimiesten määrän lisäämisellä voisi lehtien kirjoittelu naisurheilijoista lisääntyä.

4.6.4 Urheilijanaisista uutisoinnin tulevaisuus sanomalehdissä

On mahdotonta ennustaa, miten paljon naisurheilijat saavat palstatilaa tulevaisuuden sanomalehdissä. Olen kuitenkin melko varma, että niin naisurheilupäättäjien kuin urheilutoimitusten naisesimiesten määrän kasvaessa myös naisurheilijoiden saama palstatila kasvaisi. En kuitenkaan lähtisi luomaan kiintiötiloja naisurheilijoille sanomalehtiin, kuten liikuntatieteiden lisensiaatti Riitta Pirinen (1998b, teoksessa Rantala, 47–48) on aikoinaan vaatinut. Kiintiötilat tuntuvat minusta teennäisiltä yrityksiltä lisätä naisurheilijoiden mediahuomiota. Pahimmassa tapauksessa tällainen kiintiötilaan pakottaminen vähentäisi sanomalehtien urheilusivujen lukijoita.

Kuten Mervi Tervo lehtiartikkelissaan (2000) sanoo, tulisi urheilun saralla kiinnittää enemmän huomiota siihen, että tunnustettaisiin urheilun yhteiskunnalliset, kulttuurilliset ja sosiaaliset sidokset, eikä urheilijoiden merkityksiä piilotettaisi urheilijoiden biologisten ominaisuuksien taakse. Kun urheilussa ja siitä kertovassa journalismissa päästäisiin eroon ikivanhoista käytännöistä ja esimerkiksi naisurheilijaa halventavista kielikuvista, olisi toimittajan helpompi kirjoittaa ja lukijan lukea sukupuolellisesti tasapuolimpaa urheilujournalismia.

Kuten sanottu, urheilujournalismin viihteellistyminen saattaa lisätä urheilijanaisista kirjoittelua. Teemu Selännettä ei enää haastatella pelkästään huippujääkiekkoilijana, vaan myös perheenisänä ja kalliiden autojen keräilijänä. Urheilujournalismi ei siis enää ole pelkkää tulosuutisointia, eikä varmaankaan ole sattumaa, että urheilusivut ovat iltapäivälehdissä viihdeosion vieressä. Urheilijoista leivotaan yhä useammin viihdejulkiksia, mikä minusta kohdistaa lukijan keskittymisen liiaksi pois urheilijasta. Koska urheilu ja urheilijat ovat nykyään yhä enemmän tuotteita ja kauppatavaraa, on ymmärrettävää, että urheilujournalismin viihteellistyminen palvelee taloudellisesti lehtitaloja. Suomalaiset

miehet harrastavat enemmän penkkiurheilua kuin naiset, siksikin lehtitaloille on haastava tehtävä houkutellessa naislukijoita urheilusivuille. Toivottavasti houkutteluun ei käytetä liiaksi keinoja, jotka ajaisivat sanomalehtien urheiluosiot yhä lähemmäksi viihdesivuja. Tällöin urheilujournalismi liukuisi kauemmaksi itse asiasta, urheilusta. Lisäksi menettely heikentäisi urheilujournalismin tasoa ja vähättelisi sen naislukijoita.

Minna Kaupin esimerkki mediahuomion keräämisestä osoittaa, että Suomessa naisurheilijoilta ei odoteta räväkkää kommentointia. Miesurheilija saa haukkua Saksaa surkeaksi maaksi alatyylisellä ilmauksella, mutta suomalainen urheilijanainen voi tulkita tunteitaan korkeintaan itkemällä epäonnistumisestaan. Suomalainen naisurheilu kaipaa juuri suunnistaja Minna Kaupin tai nyrkkeilijä Eva Wahlströmin kaltaisia persoonallisia huippu-urheilijoita, joihin nuoret voivat samaistua. Ehkäpä tällaista tiettyyn henkilöön rakentuvaa sankarimyyttiä kaivattaisiin myös naisjoukkueurheilussa. Suomen miesten jääkiekon MM-kultajoukkue oli pullollaan erilaisia sankareita: oli nuorisotähti Mikael Granlund, johtajatyyppejä Mikko Koivu ja joukkueen isä Jukka Jalonen. Omanlaisia persoonia ovat myös naisjoukkueet pullollaan. Eikö media voisi luoda heistä samalla tavalla sankarimyyttejä, jotka pelastavat Suomen maineen urheilukansana? Minusta on ihmeellistä, että länsimaissa maskuliinisuuden katsotaan poissulkevan feminiinisuuden, varsinkin kun puhutaan huippu-urheilusta. (Tervo, 2000.) Urheilutoimittajien vastuulla on kertoa naisurheilijoista niin, että heitä ei verrattaisi liikaa miesurheilijoihin. Kritiikkiä ja arvostelua naisurheilijoiden tulee kestää siinä missä miestenkin, kunhan se ei liity esimerkiksi sukupuolesta johtuvaan väheksymiseen.

Naisjoukkueiden on selvästi saavutettava parempia tuloksia kuin miesjoukkueiden, jotta ne saisivat yhtä paljon palstatilaa kuin miehet. Tilanne on paha, sillä lehtitalojen aihevalintoja ohjaavat yhä selkeämmin lukijamäärät eli toisin sanoen raha. Kun lukijoita ei ole tarpeeksi, ei tule tarpeeksi rahaa. Lukijamääriin on hankala vaikuttaa, sillä ihmiset lukevat siitä lajista, mikä on milloinkin pinnalla ja missä urheilijat saavuttavat menestystä.

Kuten kysymyksiini vastanneet urheilujournalismin asiantuntijat sanoivat, on vastuunsa myös naisurheilijoilla siinä, että heistä kirjoitettaisiin enemmän suomalaisten sanomalehtien urheilusivuille. Sankarimyyttejä on vaikea luoda, jos naisten maajoukkueet eivät saavuta tarvittavaa menestystä. Monen urheiluvaikuttajan sanoin: Suomi on menes-

tyshullu maa. Lajit curlingista lentopalloon saavat yleisön ja median huomion, jos ne menestyvät kansainvälisesti.

Urheilutoimittajain liiton pääsihteeri Ahti Pohjalainen (13.9.2011) sanoi, että naisurheilujoukkueiden tulisi myös itse lähestyä mediaa useammin. Esimerkiksi erilaisten tiedotteiden, tapahtumien ja mediapäivien järjestäminen kiinnittäisi varmasti median ja sitä kautta yleisön huomion naisten urheiluun. Naiset eivät saisi tyytyä siihen, että heidän urheilemisensa ei kiinnosta yhtä paljon kuin miesten. Suunnistaja Minna Kaupin tavoit voisivat suomalaiset urheiluvaikuttajat yrittää kaupata naisurheilua medialle yhä hankammin. Kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäki tuntuu olevan niitä harvoja miesurheilupäättäjiä, jotka penäävät medialta enemmän huomiota naisurheilijoille. Arhinmäki harmitteli vuoden 2011 kesällä, kuinka vähälle mediahuomiolle naisten jalkapallon MM-kisat jäivät Suomessa. On hankala olla kiinnostunut lajista ja seurata sen esikuvia, jos media ei juuri huomioi sitä. Ilman tähtiä ja esikuvia kiinnostus lajia kohtaan pienenee. Arhinmäki kehaisi asian tiimoilta Ruotsin mediaa, joka käsitteli naisten MM-kisoja mediavälineissään selvästi enemmän kuin Ruotsin miesten jalkapallon mestaruussarjan otteluita. Naisten MM-otteluita ennakoitiin ja purettiin jälkikäteen laajasti, toisin kuin Suomessa, jossa uutisointi oli paljon vähäisempää. (YLE Urheilu, 13.7.2011). Vaikka Ruotsin naiset menestyvätkin kansainvälisesti hyvin jalkapallossa, eikä Suomen naisten maajoukkue edes ollut kisoissa, oli tilanne omituinen. Miesten jalkapallon MM-kisoista suomalainen media on täysin haltioissaan, vaikka miehet eivät kisoissa pelaisikaan. Tämäkin esimerkki osoittaa, että urheilujournalismissa pätee yhä vanhat sukupuolikäsitykset: jalkapallo on miehinen laji. Osittain tällaisista vanhoista sukupuolikäsityksistä johtuen naisten pitää menestyä paremmin monissa joukkuelajeissa kuin miesten, jotta naiset saavuttaisivat enemmän palstatilaa urheilusivuilla.

Sanomalehtien urheilujuttujen sukupuolisen tasa-arvon lisääminen ei ole siis mikään yhden kauppa, vaan apua tarvitaan monelta kantilta. Vaikka tilanne on muutamassa vuosikymmenessä edennyt aimo harppauksin kohti parempaa, tullaan naisurheilijoita ja etenkin naisurheilujoukkueita marginalisoimaan sanomalehtien urheiluosioissa vielä kauan. Tasa-arvon toteuttamista hidastavat vanhanaikaiset käsitykset, normit ja oletukset. Myös sillä on suuri vaikutus, että urheilu-sanassa on yhä maskuliininen henkä-

ys. Esimerkiksi sanomalehtien johto, urheilupäättäjät ja penkkiurheilijat ovat pääosin miehiä, jotka päättävät ja valitsevat, mikä urheilu saa mediahuomiota.

Suomalaiset penkkiurheilijat seuraavat mediasta mielellään menestyviä suomalaisia urheilijoita, ja naisurheilijamme saivat paremmalla menestyksellä varmasti enemmän palstatilaa sanomalehdissä. Muita keinoja suurempiin ja syvällisempiin lehtijuttuihin naisurheilijoista on saada lehtitaloihin enemmän naispomoja, urheiluliittoihin naispuheenjohtajia ja urheilusivuille naislukijoita. Tällä tavoin sanomalehdille luotaisiin muutospainetta, johon olisi vastattava.

Hosumalla saadaan harvoin mitään hyvää aikaiseksi, siksi muutoksen tulisikin alkaa ruohonjuuritasolta. Suuntaa paremmasta antavat pienet esimerkit: Naisurheilutoimittajasta tulee urheilutoimituksen esimies, perheenäiti alkaa tyttärensä jalkapalloseuran puheenjohtajaksi ja teinityttö kiinnostuu suunnistuksesta Minna Kaupin esiinnyttyä repposeästi Suomen Urheilugaalassa.

5 Opinnäytetyön pohdintaa

Tutkimukseni runko ja jopa tutkimuskysymykseni elivät koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tämä johtui kiireisestä aikataulustani, jossa piti toimia nopeasti ja tehokkaasti. Lopulta tutkimukseni sisälsi lukuisia tutkimustapoja: taulukointia, sisällönanalyysiä ja kyselyä. Minun olisi pitänyt keskittyä paremmin vaikka kahteen tutkimustapaan, mutta nyt tein jokaisesta jotakin. Toisaalta feministinen urheilututkimus sisältää usein sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivista tutkimustapaa. Tällä tavoin paria tapaa sekoittamalla opinnäytetyöni pohtii laajemmalla kannalta aihetta.

Opinnäytetyöni numeraalinen tutkimusmateriaali olisi voinut olla laajemmalla aikavälillä tai vaikkapa eri vuodenaikoina kerättyä. Silloin olisi saanut paremman kuvan Helsingin Sanomien urheilusivujen koostumuksesta. Työssäni olisin voinut myös tehdä vertailututkimuksen vaikkapa kahden sanomalehden urheilusivujen välillä. Ajankäytöllisistä syistä päädyin kuitenkin tällaiseen otantaan, joka mielestäni toimi hyvänä suunnannäyttäjänä. Olen tyytyväinen, että sain selkeitä tutkimustuloksia, joista käy ilmi, että Helsingin Sanomien urheilusivuilla marginalisoidaan naisurheilijoita kirjoittamalla heistä huomattavasti vähemmän kuin miehistä ja etenkin naisten joukkuelajeista kirjoitetaan todella vähän. Naisurheilijoista kirjoitetaan kuitenkin lähestulkoon samalla tavalla kuin miehistä. Silti joskus naisurheilijaa saatetaan vähätellä tai hänen ulkonäköönsä viitataan lehtiteksteissä. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin esimerkiksi, mitä Rütta Pirinen on feministisissä urheilututkimuksissaan havainnut. Työstäni löytyy siis lukuisia samaistumiskohtia aikaisempiin feministisiin urheilututkimuksiin.

Toimituspäällikköjen ja Urheilutoimittajain liiton pääsihteerin kyselynpurku osoittautui minulle haastavaksi. Halusin tutkia kyselyn sisältöä sisällönanalyttisin keinoin, mutta ajanpuutteen vuoksi tyydyin ikään kuin listaamaan heidän mielipiteensä. Lopun yhteenvedon ja analysoinnin avulla sain kuitenkin esiteltyä kyselyn tärkeimmät asiat tiivistettynä.

Vaikka opinnäytetyöni oli feministinen urheilututkimus, en kertonut miltei ollenkaan esimerkiksi feministisen naistutkimuksen historiasta. En kokenut selittämistä yhtä tarpeelliseksi kuin vaikkapa suomalaisen naisurheilijoista kirjoitetun journalismin historian

esittelyn. Olin tyytyväinen siihen, että käytin opinnäytetyössäni lukuisia aiheeseen sopivia lähteitä. Seppo Pänkäläisen Suomalainen urheilujournalismi -teos oli tehty vuonna 1998, eli sen sisältämät tiedot olivat jo 13 vuotta vanhoja. Jotkin Pänkäläisen tuolloin esittämistä ennusteista ja väitöksistä olisivat kaivanneet päivitystä, koska urheilujournalismi on muuttunut paljon noina vuosina. Silti valtaosa kirjan urheilujournalismin lainalaisuuksista ja varsinkin historiallisista tosiseikoista oli säilynyt ennallaan ja niitä pystyi yhä käyttämään opinnäytetyössä kuten muita lähteitä.

Työtäni tehdessä huomasin, että tämänkaltaisia miesten tekemiä tutkimuksia ei ole juurikaan Suomessa tehty. Yleensä naisurheilijoita käsitteleviä sanomalehtijuttuja ovat tutkineet Suomessa naiset. Harvassa tutkimukseni aihetta sivuavassa työssä on esitelty näin monen urheilujournalismin asiantuntijan mielipidettä. Vaikka suurinta osaa kyselyvastaajistani piti taivutella puhelimitse ja parilla muistutussähköpostilla vastaamaan kyselyyni, oli mukava huomata, että lopulta melkein kaikki suostuivat kertomaan mielipiteensä asiasta. Tosin joistain vastauksista paistoi läpi se, että kaikkia ideoita tai ajatuksia asiasta ei haluttu jakaa oman työpaikan ulkopuolelle eikä epätasa-arvokysymyksestä haluttu ottaa vastuuta omalle lehdelle. Naisurheilijoiden marginalisoiminen ja asettaminen miesten taakse sanomalehtien urheilusivuilla on varmasti jokseenkin arka aihe esimerkiksi Helsingin Sanomille, jolta moni lukija odottaa sukupuolista tasapuolisuutta lehtikirjoittelussa. Siksi olin odottanut nuivempaa suhtautumista kyselyyni. Kysymysten huolellinen miettiminen ennakkoon ja asiantuntijoiden suojeleminen työhöni olivat suureksi avuksi tässä osassa opinnäytetyötäni.

Opinnäytetyöni ei ole urauurtava merkkiteos, johon naisurheilututkijat viittaavat jatkuvasti omissa tutkimuksissaan. Työni tarjoaa silti monipuolisesti ajatuksia tähän jonkin verran tutkittuun aiheeseen sekä antaa miesnäkökulman asiaan.

5.1 Mahdolliset jatkotutkimukset

Koska tutkimusotantani oli niin suppea, voisi pelkällä otannan kasvattamisella tehdä kokonaan uuden tutkimuksen tai ainakin jatkoa opinnäytetyölleni. Mahdollisessa jatkotutkimuksessa työtäni voisi fokusoida esimerkiksi niin, että siinä analysoitaisiin esimerkiksi feministisen urheilututkimuksen lukukulmasta Helsingin Sanomien tai jonkun muun sanomalehden urheilusivujen otsikointia tai kuvien valintaa. Myös sanomalehden

urheilusivujen etusivun uutisten analysointi voisi tuoda työhön lisää syvyyttä. Etusivulehden pääsevät yleensä päivän tärkeimmät urheilu-uutiset. Lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää, kirjoitetaanko Helsingin Sanomissa naisurheilijoista enemmän tai vähemmän toisena ajankohtana, esimerkiksi tammi-helmikuussa.

Jonkun suuren suomalaisen sanomalehden urheiluaineistojen vertailu johonkin toiseen sanomalehteen loisi hedelmällisen pohjan kokonaan uudelle vertailututkimukselle. Vertailussa olisi mielenkiintoista käyttää vaikka Helsingin Sanomia ja jotain pienempää maakuntalehteä, esimerkiksi Savon Sanomia ja vertailla näiden sanomalehtien kirjoituskäytäntöjä urheilujutuissa. Uskoisin, että eroja löytyy, jos vertaa edellä mainittujen lehtien kirjoittelua nais- ja miesurheilijoista.

Tutkimusaineiston lisäämisen tai muuttamisen sijaan uutta tutkimusta voisi myös lähteä tekemään suppeammasta näkökulmasta: Esimerkiksi joukkue- ja yksilölajien kategoriointi jätettäisiin kokonaan pois tutkimuksesta ja keskityttäisiin vain sukupuolelliseen kategoriointiin.

5.2 Mitä opin?

Vaikka työstäni varmasti paistaa se, että se on ensimmäinen opinnäytetyöni, välittyi siitä toivottavasti myös se, että aihevalintani kiinnosti minua ja opin jatkuvasti uusia asioita urheilujournalismista. Lisäksi opin käyttämään oikeita tutkimustyökaluja todistaessani hypoteesiani naisurheilijoiden kohtaamasta epätasa-arvosta Helsingin Sanomien urheilusivuilla. Nämä urheilusivut ovat minulle nyt entistäkin tutummat ja nyt tajuan etenkin sen, kuinka naisurheilijoita marginalisoidaan ja trivialisoidaan mediassa. Opinnäytetyötäni tehdessä olen oppinut paljon feministisestä urheilututkimuksesta, josta en ollut ennen työn aloittamista kuullutkaan. Osaan jopa kertoa lukuisia syitä siihen, miksi tällaista feministisen urheilututkimuksen tutkimaa, selvästi havaittavaa marginalisoimista ja trivialisointia on yhä olemassa. Pystyin keräämieni tietojen pohjalta tekemään myös pienen veikkauksen, miten ja miksi tilanne tulee muuttumaan tulevaisuudessa.

Suurin haaste minulle oli aiheen rajaaminen ja varsinkin lähdekirjallisuuden karsiminen. Välillä tuntui, ettei aikani yksinkertaisesti riitä kaiken minua kiinnostavan ylöskirjaamiseen, siksi päädyinkin ottamaan vähän joka korista. Ehkä tarkempi keskittyminen muu-

tamaan tutkimustapaan, lähteeseen ja aikaisempaan tutkimukseen olisi tehnyt työstäni ehyemmän, mutta ainakin nyt käsittelin naisurheilijoiden marginalisoimista suomalaisessa sanomalehdessä monesta eri näkökulmasta.

Opin myös, että monen tutkimusmetodin käyttäminen vaatii paljon tarkkuutta ja aikaa. Ajankäytöstä puheen ollen, olin tyytyväinen siihen, kuinka tehokkaasti tuotin tekstiä. Voisi sanoa, että kiire, hyvät aikataulusuunnitelmat ja aikataulun nöyrä noudattaminen saivat sisäisen pikakirjoittajani toimimaan orjallisen tehokkaasti. Vielä enemmän olisin saanut irti itsestäni, jos olisin malttanut suunnitella työni rakennetta tarkemmin ja tehdä lisää käsitekarttoja aiheesta. Myös useammat tauot ja etäisyyden ottaminen työhön olisivat varmasti parantaneet työni laatua. Ainakin osoitin itselleni, että kiireen keskellä osaan tuottaa tekstiä. Siitä on varmasti hyötyä tulevaisuudessa, jos työskentelen jossain hektisessä lehtitoimituksessa.

Lähteet

Arponen, A. 1998. Tunnettuja urheilutoimittajia. Teoksessa Halmesvirta, A. & Roiko-Jokela, H. (toim.). Urheilu, historia ja julkisuus: Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998, s. 55–56. Atena. Jyväskylä.

FIFA. 2011a. Jalkapallon naisten maajoukkueiden rankinglista. Luettavissa: <http://www.fifa.com/worldfootball/ranking/lastranking/gender=f/fullranking.html>
Luettu: 14.9.2011.

FIFA. 2011b. Jalkapallon miesten maajoukkueiden rankinglista. Luettavissa: <http://www.fifa.com/worldfootball/ranking/lastranking/gender=m/fullranking.html#confederation=0&rank=208&page=2>. Luettu: 14.9.2011.

Haavisto, K. 7.9.2011. Urheilutoimituksen esimies. Savon Sanomat. Sähköpostiviesti.

Hakamo, T. 2011. Minna Kauppi: Vastoinkäymiset eivät musertaneet minua. Luettavissa: <http://www.menaiset.fi/artikkelit/ihmiset/art1854-Minna-Kauppi---Vastoin kaymiset-eivat-ole-musertaneet-minua-.html>. Luettu: 4.9.2011.

Helsingin Sanomat. 2011. Luettavissa <http://www.hs.fi/>. Luettu: 4.9.2011.

Itkonen, H., Ilmanen, K., Matilainen, P. & Jaskari, L. 2008. Media urheilun tulkkina ja tekijänä. Tutkimuksia 1 / 2008. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos. Jyväskylä.

Iltalehti. 2011. Luettavissa: <http://www.iltalehti.fi/info/yhteystiedot/?ref=kn>. Luettu: 12.9.2011.

Kaleva. 2011. Luettavissa: <http://www.kalevakonserni.fi/index.php?26>. Luettu: 12.9.2011.

Kivinummi, M. 2010. Sankarimyyttiä pönkittämässä ja vetäviä tarinoita etsimässä. Luettavissa: <http://ujo5.wordpress.com/2010/10/03/sankarimyyttia-ponkittamassa-ja-vetavia-tarinoita-etsimassa/>. Luettu 4.9.2011.

Laine, L. 2000. Työväen urheiluliikkeen naiset. Otava. Helsinki.

Ojajärvi, S. Sukupuolten representaatiot parisuhdevisailuissa. Teoksessa Kantola, A., Moring, I. & Väliverronen, E. 1998. Media-analyysi: tekstistä tulkintaan. Palmenia-kustannus. Helsinki.

Parviainen, V. 8.9.2011. Urheilutoimituksen esimies. Iltalehti. Sähköpostiviesti.

Pirinen, R. 2006. Urheileva nainen lehtiteksteissä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Luettavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6574-1.pdf>. Luettu 24.8.2011.

Pirinen, R. 1998a. Sukupuoli ja mediaurheilu. Teoksessa Halmesvirta, A. & Roiko-Jokela, H. (toim.). Urheilu, historia ja julkisuus: Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998, s. 25–35. Atena. Jyväskylä.

Pirinen, R. 1998b. Suomen lehdistö 4/1998. Lehtiartikkeli. Teoksessa Rantala, P. 2006. Suomalainen huippu-urheilijainainen. Millaisena huippu-urheilijainainen näkee asemansa 2000-luvun urheilukulttuurissa ja -mediassa. Mediakasvatuspainotteisen luokanopettajakoulutuksen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Lapin yliopisto. Luettavissa: <http://olos.ulapland.fi/onayte/julkinen/upl.php?c=ONAYTE&f=5377.pdf>. Luettu: 9.9.2011.

Pohjalainen, A. 13.9.2011. Pääsihteeri. Urheilutoimittajain liitto. Sähköpostiviesti.

Portaankorva, J. 8.9.2011. Urheilutoimituksen esimies. Kaleva. Sähköpostiviesti.

Pusa, A. 1.9.2011. Urheilutoimituksen esimies. Helsingin Sanomat. Sähköpostiviesti.

Pänkäläinen, S. 1998. Suomalainen urheilujournalismi. Liikuntatieteellisen seuran impulssi XV. Liikuntatieteellinen seura ry. Tampere.

Rantala, P. 2006. Suomalainen huippu-urheilijainainen. Millaisena huippu-urheilijainainen näkee asemansa 2000-luvun urheilukulttuurissa ja -mediassa. Mediakasvatuspainotteisen luokanopettajakoulutuksen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Lapin yliopisto. Luettavissa:
<http://olos.ulapland.fi/onayte/julkinen/upl.php?c=ONAYTE&f=5377.pdf>. Luettu: 9.9.2011.

Rowe, David. 2001. Sport, Culture and the Media. The Unruly Trinity. Open University Press. Buckingham. Teoksessa Itkonen, H., Ilmanen, K., Matilainen, P. & Jaskari, L. 2008. Media urheilun tulkkina ja tekijänä. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos. Jyväskylä.

Sanomalehtien liitto. 2011. Suomen 10 suurinta sanomalehteä levikin mukaan 2010. Tekijänä: Levikintarkastus Oy. Luettavissa:
<http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=119>. Luettu 4.9.2011.

Sponsor Insight Finland Oy. Tutkimus: Hiihto kiri formuloiden ohi - jääkiekko edelleen ykkönen. 2.3.2011. Lehdistö tiedote. Luettavissa:
http://www.sponsorinsight.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=67. Luettu: 5.9.2011.

Suomen Liikunta ja Urheilu ry. 2004. Miehet ja naiset numeroina liikunnassa ja urheilussa. Selvitys miesten ja naisten asemasta suomalaisessa liikuntakulttuurissa. SLU-Paino. Luettavissa:
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/slu_tasapeli_tilastot_0205_2.pdf?lang=fi. Luettu 6.9.2011.

Tervo, M. 2000. Urhean suomalaisuuden tosi kuva. Luettavissa:
<http://www.kaltio.fi/vanhat/index7327.html?113>. Luettu: 15.9.2011.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Turun Sanomat. 2011. Luettavissa:

http://www.ts.fi/yhteystiedot/toimitus/toimituksen_johto.html. Luettu 14.9.2011.

Urheilutoimittajain liitto. 2009. Luettavissa:

<http://www.urheilutoimittajat.fi/index.php?bW9kPWNvbnRlbnQmYWN0PXXZpZXdhY29udGVudGl0ZW0mcGFnZV9pZD0zMTAmY2hlY2s9NGY4OWVjOVRlMwI2MGUzYTZlMjE3N2ExMjg5NzFkYmQ=>. Luettu: 5.9.2011.

Virtapohja, K. 13.9.2011. Urheilutoimituksen esimies. Turun Sanomat. Sähköpostiviesti.

YLE Urheilu. 2011. Ministeri Arhinmäki matkaa naisten MM-finaaliin. Luettavissa:

http://yle.fi/urheilu/lajit/jalkapallo/ulkomaat/2011/07/ministeri_arhinmaki_matkaa_naisten_mm-finaaliin_2722719.html. Luettu: 20.9.2011.

Liitteet

Liite 1. Urheilusivujen toimituspäälliköille lähetetty sähköpostiviesti.

Arvoisa urheilutoimituksen esimies!

Teen opinnäytetyötä Haaga-Helian ammattikorkeakoulun journalismin linjalta. Tutkin työssäni suomalaisten sanomalehtien lehtijuttuja naisurheilijoista. Työni kannalta olisi tärkeää tietää suurimpien suomalaisten sanomalehtien urheilutoimitusten esimiesten ajatuksia aiheesta.

Siksi olisinkin perin kiitollinen, jos ehtisit vastata seuraaviin kysymyksiin. Vastaukset voit laittaa paluuviestinä tähän sähköpostiosoitteeseen.

- 1) Kuinka monta nais- ja miestoimittajaa urheilutoituksessanne työskentelee vakituisesti?
- 2) Saavatko naisurheilijat mielestäsi tarpeeksi palstatilaa sanomalehdissä?
- 3) Miksi naisurheilijoista kirjoitetaan suomalaisissa sanomalehdissä vähemmän kuin miesurheilijoista?
- 4) Miten mielestäsi naisurheilijat voisivat saada nykyistä enemmän palstatilaa suomalaisissa sanomalehdissä?
- 5) Lisäisikö naisurheilutoimittajien määrän kasvu mielestäsi myös naisurheilijoista uutisointia?
- 6) Kirjoitetaanko mielestäsi viiden vuoden päästä sanomalehtiin saman verran / enemmän / vähemmän naisurheilijoista kuin nyt? Miksi näin?

Kiitoksia vaivannäöstänne! Jos mieleenne tulee jotain tähän kyselyyn tai opinnäytetyöhöni liittyviä kysymyksiä tai vastauksia, vastaan ja vastaanotan mielelläni.

Ystävällisin terveisin,

Antti Honkanen

Haaga-Helia amk

antti.honkanen@myy.haaga-helia.fi

p. 041-5168124

Liite 2. Juttujen lajittelu sukupuolen ja urheilulajityypin mukaan

Päivämäärä	Naisten Yksilölajit	Naisten joukkuelajit	Miesten yksilölajit	Miesten joukkuelajit
29.7.2011	2	0	6	4
30.7.2011	3	0	9	4
31.7.2011	3	0	12	5
1.8.2011	3	0	7	8
2.8.2011	3	0	5	8
3.8.2011	2	2	8	9
4.8.2011	2	0	8	7
5.8.2011	1	0	3	5
6.8.2011	5	0	6	2
7.8.2011	5	0	7	5
8.8.2011	4	1	6	10
9.8.2011	1	1	6	5
10.8.2011	2	0	4	11
11.8.2011	0	1	6	11
Yhteensä	36	5	93	94
Prosenttia kaikista	15,79 %	2,20 %	40,79 %	41,22 %
Prosenttia naisjutuista	87,80 %	12,20 %		
Prosenttia miesjutuista			49,73 %	50,27 %

Vaatimaton luonnonlahjakkuus

Caster Semenya ei lannistunut sukupuolitesteistä.

Ari Pusa HS
Yleisurheilu

TUKHOLMA. Kun seisoo puolen metrin päässä Caster Semenya, voi vaikka vanhoja, että hän on nainen.

Hänellä on sirot kasvat, isot silmät ja kaunis hymy. Vartalo on lihaksikas, mutta naisellinen. Hänen äänensä on matala, mutta sen perusteella hän ei voi sanoa mieheksi.

KAIKKI EIVÄT kuitenkaan ole olleet yhtä vakuuttuneita Semenyan sukupuolesta.

Kansainvälinen yleisurheiluliitto IAAF pani hänet sukupuolitesteihin, kun Semenya voitti ylivoimaisesti naisten 800 metrin maailmanmestaruuden Berliinissä toissa vuonna.

Eteläafrikkalainen joutui monivaiheisten testien ajaksi kilpailukieltoon, kunnes IAAF päätti, että hän saa juosta naisten sarjassa.

IAAF:n tutkimukset olivat hämmäntäviä varsinkin, kun niistä ei ole kerrottu julkisuuteen minkäänlaisia tuloksia.

"En toivoisi kellekään urheilijalle vastaavaa räkkiä ihmillisyyden nimissä", sanoo Semenyan suomalainen manageri ja asioiden hoitaja Jukka Härkönen.

Härkönen luulisi tietävän testin tuloksen.

"En vastaa, kun en tiedä. Yllättävän kauan ne kestivät. Semenya on urheilijana luonnonlahjakkuus, mutta hirveän vaatimaton."

TÄSTÄ ON KYSE

■ Kv. yleisurheiluliitto IAAF testasi Caster Semenyan sukupuolen Berliinin MM-kisojen jälkeen 2009 ja asetti hänet kilpailukieltoon. 2010 liitto ilmoitti, että hän saa kilpailla naisten sarjassa.

■ IAAF ei paljastanut sukupuolitestin tuloksia.

■ Semenya palasi kilpardoilla viime vuonna Lappeenrantaan Eliittikisoissa.

Entä mitä sanoo juoksija itse?

"Sukupuolitestit kuuluvat menneisyyteen. Ne eivät lannistaneet minua, mutten mielelläni puhu niistä. Haluan olla esillä juoksijana, enkä jonkinlaisena sukupuolisena ihmisenä. Haluan, että minua kunnioitetaan sellaisena kuin olen", vastaa Semenya.

SEMENYA oli vasta 18-vuotias, kun hän voitti sensaatiomaisesti ensimmäisen maailmanmestaruutensa.

Hänelle on tullut kahdessa vuodessa hieman painoa (64 kg) lisää, mikä tuo paremmin esille hänen piirteitään. Hän on puoli päätä pitempi (170 cm) kuin lyhyenläntä valmentajansa Michael Seme.

Seme kertoo olevansa huolissaan valmennettavansa ruokavaliosta. "Caster syö aivan liikaa pitsaa ja muuta roska-ruokaa", huokaa valmentaja.

"Mandela sanoi minulle, että minun pitää olla vahva."

"Caster inhoaa kovaa harjoittelua ja haluaisi ottaa välillä vähän löysemmin, mutta minä en sitä hyväksy", sanoo Seme.

Manageri Härkönen vahvistaa, että Seme on valmentajana raaka.

"Hän juoksee välillä häntä liiankin kovaa ja paljon. Enempää ei voi enää ottaa kehosta irti", sanoo Härkönen.

SEMENYA on vasta palaamassa testien ja kilpailukiellon jälkeen takaisin maailman huipulle. Hän kilpailee paljon, mutta taso heittelee laidasta laitaan.

Kesäkuun alussa hän juoksi Oslos Bislettillä 800 metriä huippuaikaaan 1.58,61, mutta kolme viikkoa myöhemmin hän romahti viimeiseksi 1 500 metrin kisassa Lausanssa ajalla 4.16.

"Caster juoksee välillä käsittämättömän hyvin ja käsittämättömän huonosti. Lausanssa hänen ei olisi pitänyt juosta ollenkaan", sanoo Härkönen.

SEMENYA on lähtöisin hyvin köyhistä oloista.

Hän on kasvanut isoäitinsä kanssa, kun äiti on tehnyt kah-ta työtä ja isä on lähtenyt omille teilleen.

Pihapiiri oli kuitenkin urheilullinen, ja Semenya on liikunut paljon pienestä pitäen.

Menestyksensä myötä Semenya on rakennuttanut isoäidilleen uuden kodin.

Itse hän asuu vaatimattomasti opiskelija-asunnossa Pretoriassa, jossa hän opiske-

Caster Semenya vastaili Tukholmassa torstaina järjestetyssä lehdistö-

lee liikuntakasvatusta.

Härkönen mukaan opiskelut eivät ole ainakaan vielä edenneet kovin pitkälle.

Semenya ihailee Nelson Mandelaa, jonka hän tapasi sukupuolestaan nousseen kohon aikana.

"Mandela sanoi minulle, että minun pitää olla vahva. Muistan ne sanat aina", kertoo Semenya.

RAHAN takia Semenyan ei tarvitse enää kilpailla. Afrikassa ei ole monta paremmin ansaitsevaa naisurheilijaa.

Palkinto- ja sponsorirahat ovat turvassa ja takaamassa

elämälle mukavan pesämunan, kun ura päättyy.

Härkönen on hieman huolissaan Semenyan tulevaisuudesta urheilijana.

"En näe sitä kovin valoisana tai selkeänä. Eteläafrikkalaiseen luonteeseen kuuluu, että ihmiset tulevat äkkiä tyytymättömiksi. Urheilijan on vaikea tehdä pitkää uraa siinä maassa."

SEMENYA itse vakuuttaa tähtäävänsä vakavissaan ensimmäiseen olympiakultaansa ensi vuonna Lontoossa.

"Hyvä, jos jaksaa painaa sinne asti. Minä en ole patistamassa", sanoo Härkönen.